GENERALINIO ADVOKATO
JEAN RICHARD DE LA TOUR IŠVADA,
pateikta 2024 m. kovo 21 d.[1]

Sujungtos bylos C-498/22–C-500/22

Novo Banco SA – Sucursal en España,
Banco de Portugal,
Fundo de Resolução
prieš
C.F.O. (C-498/22)
J.M.F.T.,
M.H.D. S. (C-499/22)
ir
Proyectos, Obras y Servicios de Badajoz SL (C-500/22)

(*Tribunal Supremo* (Aukščiausiasis Teismas, Ispanija) pateikti prašymai priimti prejudicinį sprendimą)

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Kredito įstaigų reorganizavimas ir likvidavimas – Direktyva 2001/24/EB – 3 ir 6 straipsniai – Teisių, turto ir įsipareigojimų perdavimas laikinai įstaigai – Pakartotinis perdavimas kredito įstaigai, kuriai taikoma reorganizavimo priemonė – *Lex concursus* – Reorganizavimo priemonės poveikis kitose valstybėse narėse – Tarpusavio pripažinimas – Reorganizavimo priemonės nepaskelbimo poveikis – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija – 17, 21, 38 ir 47 straipsniai – Nuosavybės teisė – Veiksminga teisminė gynyba – Vartotojų apsauga – Teisinio saugumo, teisėtų lūkesčių apsaugos, lygybės ir bet kokios diskriminacijos dėl pilietybės draudimo principai – Direktyva 93/13/EEB – Nesąžiningos sąlygos“

I. Įvadas

1. Prašymai priimti prejudicinį sprendimą pateikti dėl 2001 m. balandžio 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2001/24/EB dėl kredito įstaigų reorganizavimo ir likvidavimo[2] 3 straipsnio 2 dalies ir 6 straipsnio, taip pat dėl 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyvos 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais[3] 6 straipsnio 1 dalies, siejamų su Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos[4] 17, 21, 38 ir 47 straipsniais ir teisinio saugumo ir teisėtų lūkesčių apsaugos principais, išaiškinimo.

1 Originalo kalba – prancūzų.

2 OL L 125, 2001, p. 15; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 6 sk., 4 t., p. 15.

3 OL L 95, 1993, p. 29; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 2 t., p. 288.

4 Toliau – Chartija.

2. Šie prašymai buvo pateikti nagrinėjant ginčus tarp *Novo Banco SA – Sucursal en España* (toliau – *Novo Banco Ispanija*), palaikomos *Banco de Portugal* (Portugalijos bankas) ir *Fundo de Resolução* (Pertvarkymo fondas, Portugalija), bei kelių *Novo Banco Ispanija* klientų (*Novo Banco Ispanija* tapo Portugalijos kredito įstaigos *Banco Espírito Santo SA – Sucursal en España* (toliau – *BES Ispanija*), *Banco Espírito Santo SA* (toliau – BES), kurios veiklą *Novo Banco SA* perėmė po to, kai Portugalijos bankas ėmėsi reorganizavimo priemonių, filialo teisių perėmėja). Minėti prašymai susiję su šių reorganizavimo priemonių poveikiu įvairioms finansinių prekių ir paslaugų sutartims.

3. Pirma, siūlysiu Teisingumo Teismui nuspręsti, kad Direktyvos 2001/24 6 straipsnyje numatyto paskelbimo, kuriuo siekiama leisti tretiesiems asmenims pareikšti ieškinį dėl reorganizavimo priemonės buveinės valstybėje narėje, nebuvimas neturi įtakos šios priemonės tarpusavio pripažinimo pasekmėms priimančiosiose valstybėse narėse. Antra, siūlysiu Teisingumo Teismui nuspręsti, kad privatūs asmenys negali remtis teisėtais lūkesčiais dėl laikino banko, įsteigto taikant reorganizavimo priemonę. Trečia, siūlysiu Teisingumo Teismui nuspręsti, kad reikalavimai atlyginti žalą, susiję su sutartimi, gali būti priskirti banko, kuriam taikoma reorganizavimo priemonė, įsipareigojimams, įsteigiant laikiną banką, kuriam perduodamas tik tam tikras turtas ir įsipareigojimai.

II. Teisinis pagrindas

A. Sąjungos teisė

1. Direktyva 93/13

4. Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalyje nurodyta:

„Valstybės narės nustato, kad nesąžiningos sąlygos naudojamos sutartyje, kurią pardavėjas ar tiekėjas sudaro su vartotoju taip, kaip numatyta jų nacionalinės teisės aktuose, nebūtų privalomos vartotojui, ir kad sutartis ir toliau būtų šalims privaloma tomis sąlygomis, jei ji gali išlikti be nesąžiningų nuostatų.“

2. Direktyva 2001/24

5. Direktyvos 2001/24 4, 6, 7, 11, 12 ir 16 konstatuojamosiose dalyse nustatyta:

„(4) Minėtą ryšį tarp kredito įstaigos ir jos filialų panaikinti tuo atveju, kai būtina taikyti reorganizavimo priemones arba pradėti likvidavimo procedūrą, būtų ypač nepageidautina.

<…>

(6) Buveinės valstybės narės administracinės ar teisminės institucijos turi turėti išimtinį įgaliojimą priimti sprendimus dėl reorganizavimo priemonių, numatytų toje valstybėje narėje galiojančiuose teisės aktuose ir praktikoje, bei tokias priemones įgyvendinti. Kadangi valstybių narių teisės aktus ir praktiką suderinti sudėtinga, būtina, kad valstybės narės abipusiai pripažintų priemones, kurias kiekviena jų taiko kredito įstaigų, turinčių jų išduotus leidimus, gyvybingumui atkurti.

(7) Būtina užtikrinti, kad visose valstybėse narėse galiotų buveinės valstybės narės administracinių arba teisminių institucijų priimtos reorganizavimo priemonės ir priemonės, kurias tokioms reorganizavimo priemonėms administruoti priima minėtų institucijų paskirti asmenys ar įstaigos <…>

<…>

(11) Trečiąsias šalis būtina informuoti apie valstybėse narėse, kuriose veikia filialai, įgyvendinamas reorganizavimo priemones, jeigu šios priemonės gali trukdyti įgyvendinti tam tikras jų teises.

(12) Vienodo požiūrio į kreditorius principas, susijęs su jų galimybėmis iškelti bylą, reikalauja, kad buveinės valstybės narės administracinės arba teisminės institucijos priimtų tokias priemones, kurių reikia, kad kreditoriai priimančiojoje valstybėje narėje galėtų įgyvendinti savo teises iškelti bylą per nustatytą terminą.

<…>

(16) Pagal vienodo požiūrio į kreditorius principą kredito įstaiga likviduojama laikantis vienybės ir universalumo principų, pagal kuriuos buveinės valstybės narės administracinės arba teisminės institucijos turi turėti išimtinę jurisdikciją, o jų sprendimai turi būti pripažįstami ir, netaikant jokių formalumų, visose kitose valstybėse narėse turi turėti juridines pasekmes, nustatytas buveinės valstybės narės teisėje, išskyrus tuos atvejus, kai šioje direktyvoje numatyta kitaip.“

6. Šios direktyvos 1 straipsnio 1 dalyje numatyta:

„Ši direktyva taikoma kredito įstaigoms ir jų filialams, įsteigtiems valstybėse narėse kitose nei valstybės narės, kuriose yra jų pagrindinės buveinės, tokia prasme, kaip vartojama Direktyvos 2000/12[5] 1 straipsnio 1 ir 3 punktuose, atsižvelgiant į tos direktyvos 2 straipsnio 3 dalyje nustatytas sąlygas ir išimtis.“

7. Pagal Direktyvos 2001/24 2 straipsnio septintą įtrauką „reorganizavimo priemonės“ – tai „priemonės, skirtos kredito įstaigos finansinei padėčiai išsaugoti arba atkurti ir galinčios daryti poveikį trečiųjų šalių pirmiau turėtoms teisėms, įskaitant priemones, susijusias su galimybe sustabdyti mokėjimus, vykdymo priemones arba reikalavimų sumažinimą“.

8. Direktyvos II antraštinę dalį „Reorganizavimo priemonės“ sudaro 3–8 straipsniai.

9. Minėtos direktyvos 3 straipsnyje „Reorganizavimo priemonių priėmimas – taikoma teisė“ nustatyta:

„1. Buveinės valstybės narės administracinės arba teisminės institucijos turi išimtinę teisę priimti sprendimą dėl vienos arba kelių reorganizavimo priemonių įgyvendinimo kredito įstaigoje, įskaitant jos filialus, įsteigtus kitose valstybėse narėse.

2. Reorganizavimo priemonės taikomos laikantis buveinės valstybės narės įstatymų ir kitų teisės aktų, išskyrus atvejus, kai šioje direktyvoje numatyta kitaip.

[5] 2000 m. kovo 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2000/12/EB dėl kredito įstaigų veiklos pradėjimo ir vykdymo (OL L 126, 2000, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 6 k., 3 t., p. 272).

Jos galioja visoje [Europos Sąjungoje] pagal tos valstybės narės teisės aktus, netaikant kitų formalumų, taip pat kitose valstybėse narėse esančių trečiųjų šalių atžvilgiu, net jei trečiosioms šalims taikomose priimančiosios valstybės narės taisyklėse tokių priemonių nenumatyta arba joms įgyvendinti neįvykdytos numatytos sąlygos.

Reorganizavimo priemonės visoje [Sąjungoje] taikomos, joms įsigaliojus jas priėmusioje valstybėje narėje.“

10. Direktyvos 2001/24 6 straipsnis „Paskelbimas“ suformuluotas taip:

„1. Jeigu reorganizavimo priemonių įgyvendinimas, dėl kurio buvo priimtas sprendimas pagal 3 straipsnio 1 ir 2 dalis, gali daryti poveikį trečiųjų šalių teisėms priimančiojoje valstybėje narėje ir jeigu buveinės valstybėje narėje gali būti apskųstas sprendimas taikyti tokią priemonę, buveinės valstybės narės administracinės arba teisminės institucijos, administratorius ar asmuo, kuriam tokie įgaliojimai suteikti buveinės valstybėje narėje, pirmiau minėto sprendimo ištrauką paskelbia *[Europos Sąjungos] oficialiajame leidinyje*[6] ir dviejuose kiekvienos priimančiosios valstybės narės nacionaliniuose laikraščiuose, kad būtų galima laiku pasinaudoti teise apskųsti sprendimą.

2. Ištrauka iš šio straipsnio 1 dalyje numatyto sprendimo kaip galima anksčiau tinkamiausiu maršrutu išsiunčiama [Europos Sąjungos o]ficialių leidinių biurui ir dviem kiekvienos priimančiosios valstybės narės nacionaliniams laikraščiams.

<…>

4. Skelbtinoje sprendimo ištraukoje atitinkamų valstybių narių valstybine kalba arba kalbomis pirmiausia nurodoma priimto sprendimo tikslas ir teisinis pagrindas, terminai, per kuriuos jis gali būti apskųstas, aiškiai nurodant galutines terminų datas bei visas skundą nagrinėti įgaliotų institucijų arba teismų adresus.

5. Reorganizavimo priemonės taikomos neatsižvelgiant į 1–3 dalyse nustatytas priemones ir galioja visiems kreditoriams, išskyrus tuos atvejus, kai buveinės valstybės narės administracinės arba teisminės institucijos ar minėtas priemones reglamentuojanti tos valstybės teisė numato kitaip.“

11. Šios direktyvos 7 straipsnio „Pareiga informuoti žinomus kreditorius ir teisė pateikti reikalavimus“ 1 dalyje nustatyta:

„Jeigu buveinės valstybės narės teisės aktuose numatyta pateikti reikalavimus tam, kad jie būtų pripažinti, arba privaloma tvarka pranešti kreditoriams, kurių nuolatinė arba įprastinė gyvenamoji vieta ar pagrindinė buveinė yra toje valstybėje, buveinės valstybės narės administracinės, teisminės institucijos arba administratorius, laikydamiesi 14 straipsnyje ir 17 straipsnio 1 dalyje nustatytos tvarkos, taip pat informuoja žinomus kreditorius, kurių nuolatinė arba įprastinė gyvenamoji vieta ar pagrindinė buveinė yra kitose valstybėse narėse.“

12. Pagal minėtos direktyvos 23 straipsnio 1 dalį reorganizavimo priemonių priėmimas nedaro poveikio kreditorių teisei reikalauti, kad jų reikalavimai būtų įskaityti kredito įstaigos reikalavimų atžvilgiu, jeigu toks įskaitymas yra numatytas kredito įstaigos reikalavimui taikomoje teisėje.

[6] Toliau – OL.

13. Tos pačios direktyvos 32 straipsnyje „Nagrinėjami ieškiniai“ nustatyta:

„Reorganizavimo priemonių arba likvidavimo procedūros poveikį nagrinėjamam ieškiniui dėl turto arba iš kredito įstaigos atimtos teisės reglamentuoja tik valstybės narės, kurioje nagrinėjamas ieškinys, teisė.“

3. Direktyva 2014/59/ES

14. Direktyvos 2014/59/ES[7] 83 straipsnio „Pertvarkymo institucijų procedūrinės pareigos“ 4 ir 5 dalyse nustatyta:

„4. Pertvarkymo institucija paskelbia potvarkio arba priemonės, kuriais nurodoma imtis pertvarkymo veiksmų, kopiją arba pranešimą, kuriame apibendrinamas pertvarkymo veiksmų poveikis, ypač poveikis mažmeniniams vartotojams, ir, jei taikoma, 69, 70 ir 71 straipsniuose nurodyto sustabdymo ar apribojimo sąlygas ir laikotarpį, arba užtikrina jų paskelbimą tokiomis priemonėmis:

a) savo oficialioje interneto svetainėje;

b) kompetentingos institucijos (jei tai nėra pati pertvarkymo institucija) interneto svetainėje ir [Europos bankininkystės institucijos; toliau – EBI] interneto svetainėje;

c) pertvarkomos įstaigos interneto svetainėje;

d) kai pertvarkomos įstaigos akcijomis, kitomis nuosavybės priemonėmis arba skolos priemonėmis leista prekiauti reguliuojamoje rinkoje, – priemonėmis, naudojamomis reglamentuojamai informacijai apie pertvarkomą įstaigą skelbti pagal Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/109/EB[8] 21 straipsnio 1 dalį.

5. Jei akcijomis, nuosavybės priemonėmis arba skolos priemonėmis neleista prekiauti reguliuojamoje rinkoje, pertvarkymo institucija užtikrina, kad dokumentai, kuriuose pateikiami 4 dalyje nurodytų priemonių įrodymai, būtų nusiųsti pertvarkomos įstaigos akcininkams ir kreditoriams, kurie žinomi pasinaudojus pertvarkomos įstaigos registrais arba duomenų bazėmis, prie kurių turi prieigą pertvarkymo institucija.“

15. Šios direktyvos 117 straipsnio „[Direktyvos 2001/24] daliniai pakeitimai“ 1 dalyje numatyta, kad šios direktyvos 1 straipsnis papildomas 5 dalimi, pagal kurią „šios direktyvos 4 ir 7 straipsniai netaikomi, kai taikomas Direktyvos [2014/59] 83 straipsnis“.

16. Pagal Direktyvos 2014/59 130 straipsnio 1 dalį jos perkėlimo į nacionalinę teisę terminas buvo 2014 m. gruodžio 31 d.

17. Pagal šios direktyvos 131 straipsnį ji įsigaliojo dvidešimtą dieną po jos paskelbimo OL, t. y. 2014 m. liepos 2 d.

[7] 2014 m. gegužės 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva, kuria nustatoma kredito įstaigų ir investicinių įmonių gaivinimo ir pertvarkymo sistema ir iš dalies keičiamos Tarybos direktyva 82/891/EEB, direktyvos 2001/24/EB, 2002/47/EB, 2004/25/EB, 2005/56/EB, 2007/36/EB, 2011/35/ES, 2012/30/ES bei 2013/36/ES ir Europos Parlamento ir Tarybos reglamentai (ES) Nr. 1093/2010 bei (ES) Nr. 648/2012 (OL L 173, 2014, p. 190).

[8] 2004 m. gruodžio 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl informacijos apie emitentus, kurių vertybiniais popieriais leista prekiauti reguliuojamoje rinkoje, skaidrumo reikalavimų suderinimo, iš dalies keičianti Direktyvą 2001/34/EB (OL L 390, 2004, p. 38).

B. Ispanijos teisė

18. 2005 m. balandžio 22 d. *Ley 6/2005 sobre saneamiento y liquidación de las entidades de crédito* (Įstatymas Nr. 6/2005 dėl kredito įstaigų reorganizavimo ir likvidavimo)[9], kuriuo Direktyva 2001/24 buvo perkelta į Ispanijos teisės sistemą, 19 straipsnio 1 dalyje numatyta:

„Kai patvirtinta kredito įstaigos, turinčios leidimą veikti tam tikroje valstybėje narėje ir <…> turinčios bent vieną filialą Ispanijoje arba teikiančios joje savo paslaugas, reorganizavimo priemonė arba pradėta jos likvidavimo procedūra, ši priemonė ar procedūra visapusiškai, netaikant jokių papildomų formalumų, veikia Ispanijoje iš karto, kai ji įsigalioja valstybėje narėje, kurioje priemonė patvirtinta ar pradėta procedūra.“

C. Portugalijos teisė

19. *Regime Geral das Instituições de Crédito e Sociedas Financeiras* (Bendroji kredito įstaigoms ir finansų bendrovėms taikoma tvarka) 145-C ir paskesniais straipsniais, įtrauktais 2012 m. vasario 10 d. *Decreto-Lei no 31-A/2012* (Dekretas įstatymas Nr. 31-A/2012)[10], reglamentuojamos kredito įstaigų ir finansų bendrovių reorganizavimo ir pertvarkymo priemonės.

III. Ginčų pagrindinėse bylose faktinės aplinkybės ir prejudiciniai klausimai

A. Byla C-498/22

20. 2006 m. gruodžio 11 d. C.F.O., kaip vartotojas, sudarė su *BES Ispanija* hipoteka užtikrintos paskolos sutartį, į kurią buvo įtraukta 2 % minimalios palūkanų normos arba „apatinės ribos“ sąlyga.

21. 2013 m. gegužės 9 d. sprendime *Tribunal Supremo* (Aukščiausiasis Teismas, Ispanija) pripažino, kad tokios „apatinės ribos“ sąlygos yra nesąžiningos, nes joms trūksta skaidrumo. C.F.O. paprašė *BES Ispanija* nebetaikyti jo hipoteka užtikrintos paskolos sutartyje esančios „apatinės ribos“ sąlygos, todėl nuo 2013 m. birželio mėn. *BES Ispanija* nustojo ją taikyti.

22. Taikydama Bendrąją kredito įstaigoms ir finansų bendrovėms taikomą tvarką ir BES patyrus didelių finansinių sunkumų *Banco de Portugal* valdyba 2014 m. rugpjūčio 3 d. sprendimu, iš dalies pakeistu 2014 m. rugpjūčio 11 d. sprendimu (toliau – 2014 m. rugpjūčio mėn. sprendimas), patvirtino šios kredito įstaigos vadinamąsias „pertvarkymo“ priemones.

23. Šiuo sprendimu *Banco de Portugal* nusprendė įsteigti laikiną banką *Novo Banco*, kuriam buvo perduotas BES turtas, įsipareigojimai ir nematerialusis turtas, aprašytas to sprendimo 2 priede.

24. Tarp įsipareigojimų, kurių nenumatyta perduoti *Novo Banco*, buvo, be kita ko, „visi įsipareigojimai ar rizikos, visų pirma susiję su sukčiavimu arba reglamentuojamojo pobūdžio nuostatų, baudžiamosios teisės arba administracinės teisės srities sprendimų pažeidimu“.

[9] BOE Nr. 97, 2005 m. balandžio 23 d., p. 13912.

[10] *Diário da República*, 1 priedas, 1-oji serija, Nr. 30, 2012 m. vasario 10 d.

25. Po šio perdavimo *Novo Banco Ispanija* tapo hipoteka užtikrintos paskolos, sudarytos 2006 m. gruodžio 11 d., kreditore ir pradėjo C.F.O. siųsti pranešimus sumokėti paskolos mėnesio įmokas.

26. 2014 m. spalio 3 d. *Banco de España* (Ispanijos bankas) paskelbė pranešimą *Boletín Oficial del Estado*, kuriame nurodyta, kad 2014 m. rugpjūčio mėn. sprendimu Portugalijos bankas pritaikė BES pertvarkymo priemonę, t. y. perleido dalį BES veiklos laikinam bankui *Novo Banco*, kuris nepertraukiamai tęs įprastą BES veiklą, nes ši priemonė laikoma reorganizavimo priemone, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2001/24 2 straipsnį.

27. 2015 m. gruodžio 29 d. Portugalijos bankas priėmė du sprendimus, kuriais iš dalies keičiamas ir paaiškinamas 2014 m. rugpjūčio mėn. sprendimo 2 priedas (toliau – 2015 m. gruodžio 29 d. sprendimai); juose, be kita ko, nurodyta, kad „reikalavimai ir kompensacijos, susiję su kai kurių paskolos sutarčių, pagal kurias BES buvo kredito davėja, sąlygų galimu panaikinimu“, nuo tos dienos nebuvo perduoti *Novo Banco*.

28. 2017 m. sausio mėn. C.F.O. pareikalavo, kad *Novo Banco Ispanija* grąžintų sumas, kurias *BES Ispanija* gavo pagal savo hipoteka užtikrintos paskolos sutarties „apatinės ribos“ sąlygą.

29. 2017 m. kovo 21 d. raštu *Novo Banco* atmetė šį prašymą motyvuodamas tuo, kad bankas veikė visiškai skaidriai, kiek tai taikoma informacijai, susijusiai su šia „apatinės ribos“ sąlyga, kuri buvo pasirašyta 2006 m. lapkričio 24 d., t. y. prieš pasirašant hipoteka užtikrintos paskolos notarinį aktą.

30. 2017 m. gegužės 4 d. C.F.O. pareiškė *Novo Banco Ispanija* ieškinį prašydamas pripažinti su *BES Ispanija* sudarytos hipoteka užtikrintos paskolos sutarties „apatinės ribos“ sąlygą negaliojančia dėl jos nesąžiningumo ir įpareigoti *Novo Banco Ispanija* grąžinti sumas, kurias jis nepagrįstai sumokėjo pagal šią sąlygą.

31. *Novo Banco Ispanija* nesutiko su ieškiniu ir pateikė prieštaravimą, grindžiamą teisės pareikšti ieškinį nebuvimu, motyvuodamas tuo, kad skolinis reikalavimas, kuris galėjo atsirasti C.F.O. naudai, t. y. sumų, kurias *BES Ispanija* gavo taikydama „apatinės ribos“ sąlygą, grąžinimas, nebuvo perduotas *Novo Banco* reorganizavimo priemonėmis, kurių Portugalijos bankas ėmėsi dėl BES.

32. Tiek pirmosios instancijos teismas, tiek apeliacinės instancijos teismas *Audiencia Provincial* (provincijos teismas, Ispanija) atmetė *Novo Banco Ispanija* pateiktą prieštaravimą ir patenkino C.F.O ieškinį.

33. *Novo Banco Ispanija* pateikė kasacinį skundą *Tribunal Supremo* (Aukščiausiasis Teismas), o šis patenkino Portugalijos banko ir Pertvarkymo fondo prašymą leisti įstoti į bylą palaikyti šio skundo reikalavimų.

34. Pirmiausia prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas primena, kad nors 2014 m. rugpjūčio mėn. ir 2015 m. gruodžio 29 d. Portugalijos banko sprendimai laikomi reorganizavimo priemonėmis, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 2001/24[11], ir nors jie gali daryti poveikį tretiesiems asmenims, šie sprendimai nebuvo paskelbti, priešingai, nei reikalaujama pagal šios direktyvos 6 straipsnio 1–4 dalis. Šiuo klausimu šis teismas pabrėžia, kad Portugalijos banko interneto svetainėje anglų ir portugalų kalbomis, taip pat Ispanijos žiniasklaidoje paskelbta informacija apie BES krizę ir *Novo Banco* įsteigimą buvo labai bendro pobūdžio ir neleido

[11] Jis nurodo 2021 m. balandžio 29 d. Sprendimą *Banco de Portugal ir kt.* (C-504/19; toliau – Sprendimas *Banco de Portugal ir kt.*, EU:C:2021:335).

atitinkamiems klientams nustatyti įsipareigojimų, kuriems netaikomas turto perdavimas, ir suvokti, kad dėl šios išimties jų teisės ribojamos. Be to, minėtas teismas pažymi, kad Ispanijos banko paskelbtas pranešimas, paminėtas šios išvados 26 punkte, taip pat neatitiko šioje nuostatoje nustatytų sąlygų.

35. Nesant šios nuostatos reikalavimus atitinkančio paskelbimo beveik visiems *BES Ispanija* klientams, gyvenantiems Ispanijoje, buvo užkirstas kelias pareikšti ieškinį dėl Portugalijos banko sprendimų, taigi jiems teko pareikšti ieškinius *Novo Banco Ispanija*, tačiau pastarasis nurodė, kad negali būti atsakovas, nes reorganizavimo priemonėmis nebuvo perduota pareiga grąžinti sumas, kurias šie klientai sumokėjo dėl nesąžiningos sąlygos taikymo.

36. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas abejoja, ar Direktyvos 2001/24 6 straipsnio 5 dalis, pagal kurią reorganizavimo priemonės taikomos ir sukelia pasekmių, neatsižvelgiant į šios nuostatos 1–3 dalyse numatytas paskelbimo priemones, gali apimti ilgalaikį nepaskelbimą apie šiomis priemonėmis atitinkamo subjekto klientams nustatomus teisių apribojimus ar atėmimą, taip pat apie jų turimas teisių gynimo priemones ir tvarką.

37. Taigi jam kyla klausimas, ar Direktyvos 2001/24 3 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta pareiga priimančiojoje valstybėje narėje pripažinti buveinės valstybėje narėje patvirtintų reorganizavimo priemonių pasekmes gali atitikti Chartijos 47 straipsnyje įtvirtintą veiksmingos teisminės gynybos principą, bet kokios diskriminacijos dėl pilietybės draudimą, numatytą jos 21 straipsnio 2 dalyje, ir teisinio saugumo principą, kai tokios priemonės nebuvo paskelbtos taip, kaip to reikalaujama pagal šios direktyvos 6 straipsnio 1–4 dalis.

38. Antra, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad *Novo Banco Ispanija* atsakyme į C.F.O. skundą nebuvo kvestionuojamas atsakomybės už įsipareigojimus perdavimas, visų pirma pareiga grąžinti sumas, kurias C.F.O. sumokėjo *BES Ispanija* pagal „apatinės ribos“ sąlygą, kuri vėliau buvo pripažinta nesąžininga. Atvirkščiai, *Novo Banco Ispanija* dėl esmės atsakė, kad „bankas veikė visiškai skaidriai“ tuo metu, kai jį kontroliavo Pertvarkymo fondas, kuris pats buvo nuo Portugalijos banko priklausantis viešasis subjektas. Todėl C.F.O. pareiškė ieškinį, būdamas visiškai įsitikinęs, kad *Novo Banco Ispanija* kaip viešosios valdžios institucijos, veikiančios pagal Sąjungos teisę, kontroliuojamas banko filialas iš tikrųjų turėjo paskolos davėjo statusą pagal hipoteka užtikrintos paskolos sutartį.

39. Taigi minėtam teismui kyla klausimas, ar tuo atveju, kai priimančiojoje valstybėje narėje gyvenantis vartotojas galėjo pagrįsti savo teisėtus lūkesčius dėl laikino banko, kontroliuojamo buveinės valstybės narės valdžios institucijos, elgesio, Direktyvos 2001/24 3 straipsnio 2 dalyje nustatyta pareiga pripažinti reorganizavimo priemonių sukeliamas pasekmes atitinka Chartijos 47 straipsnį ir teisinio saugumo principą.

40. Trečia, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla klausimas dėl sutartinių santykių suskaidymo dėl pagrindinėje byloje nagrinėjamos reorganizavimo priemonės, t. y. kad vartotojas tapo saistomas įsipareigojimų *Novo Banco Ispanija*, mokėdamas jam iš pradžių su *BES Ispanija* sudarytos hipoteka užtikrintos paskolos mėnesines įmokas, teisėtumo atsižvelgiant į Sąjungos teisę, visų pirma Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalį, nors tuo pat metu *Novo Banco Ispanija* atleidžiamas nuo pareigos grąžinti sumas, kurias *BES Ispanija* gavo pagal „apatinės ribos“ sąlygą, todėl šiam vartotojui ši nesąžininga sąlyga yra privaloma, nes jis negalėtų susigrąžinti šių sumų iš BES, atsižvelgiant į BES nemokumą. Tokia situacija galėtų reikšti neproporcingą šio vartotojo teisės į nuosavybę apribojimą, prieštaraujantį Chartijos 17 straipsniui.

41. Šiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas abejoja, ar vartotojų teisės nėra viršesnės už finansų sistemos stabilumą [12].

42. Šiomis aplinkybėmis *Tribunal Supremo* (Aukščiausiasis Teismas) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar su pagrindine teise į veiksmingą teisinę gynybą pagal [Chartijos] 47 straipsnį, bendruoju teisinio saugumo principu, lygybės principu ir Chartijos 21 straipsnio 2 dalyje numatytu draudimu diskriminuoti dėl pilietybės suderinamas [Direktyvos 2001/24] 3 straipsnio 2 dalies aiškinimas, pagal kurį priimančiojoje valstybėje narėje pripažįstamos buveinės valstybės narės kompetentingos administracinės institucijos sprendimo, nepaskelbto [šios direktyvos] 6 straipsnio 1–4 dalyse nustatyta tvarka, pasekmės?

2. Ar su Chartijos 47 straipsnyje įtvirtinta pagrindine teise į veiksmingą teisinę gynybą ir bendruoju teisinio saugumo principu suderinamas Direktyvos 2001/24 3 straipsnio 2 dalies aiškinimas, pagal kurį priimančiojoje valstybėje narėje pripažįstamos pasekmės, kurias sukelia buveinės valstybės narės kompetentingos administracinės institucijos sprendimas, pagal kurį, perduodant banko, kuriam taikomos reorganizavimo priemonės, įprastinę veiklą ir tam tikrą turtą „laikinam bankui“, neįtraukiamos tam tikros prievolės ir įsipareigojimai, kai paties laikino banko, kurį kontroliuoja Sąjungos teisę taikanti valdžios institucija, veiksmai lėmė teisėtus klientų priimančiojoje valstybėje narėje lūkesčius, kad jis prisiėmė įsipareigojimus, atitinkančius banko, kuriam taikoma reorganizavimo priemonė, turėtus įsipareigojimus ir prievoles tiems klientams?

3. Ar su Chartijos 17 straipsnyje įtvirtinta pagrindine teise į nuosavybę, Chartijos 38 straipsnyje įtvirtintu aukšto lygio vartotojų apsaugos principu, [Direktyvos 93/13] 6 straipsnio 1 dalimi ir bendruoju teisinio saugumo principu suderinamas Direktyvos 2001/24 3 straipsnio 2 dalies aiškinimas, pagal kurį priimančiojoje valstybėje narėje pripažįstamos buveinės valstybės narės kompetentingos administracinės institucijos sprendimo, kuriuo „laikinam bankui“ perduodamas kreditoriaus reikalavimas pagal hipoteka užtikrintos paskolos sutartį, tačiau kartu negyvybingas bankas įpareigojamas grąžinti pagal nesąžiningą šios sutarties sąlygą gautas sumas, pasekmės?“

B. Byla C-499/22

43. J.M.F.T. ir M.H.D.S. atidarė vertybinių popierių sąskaitą ir sudarė investicijų portfelio valdymo sutartį su *BES Ispanija*. 2007 m. spalio 3 d. jie sudarė netipinę finansinę sutartį (toliau – NFS) su *BES Ispanija*, jos terminas baigėsi 2014 m. spalio 11 d., t. y. tą dieną, kai ją nutraukė ir likvidavo *Novo Banco*, per tą laiką perėmęs BES teises ir pareigas. 2008 m. balandžio 28 d. jie taip pat sudarė su *BES Ispanija* sutartį dėl struktūrinio finansinio produkto, jos terminas baigėsi 2013 m. balandžio 28 d. ir ji *BES Ispanija* pagal ją atsiskaitė (sutartis buvo nuostolinga).

44. 2014 m. rugpjūčio mėn. J.M.F.T. gavo kelis *Novo Banco* pranešimus, kuriuose, Portugalijos bankui priėmus sprendimus dėl BES, buvo nurodytas bankinių santykių tarp *BES Ispanija* klientų ir naujo subjekto *Novo Banco Ispanija* tęstinumas, taip pat pateiktas NFS finansinės būklės išrašas.

[12] Jis nurodo 2016 m. gruodžio 21 d. Sprendimą *Gutiérrez Naranjo ir kt.* (C-154/15, C-307/15 ir C-308/15, toliau – Sprendimas *Gutiérrez Naranjo ir kt.*, EU:C:2016:980), kuriame Teisingumo Teismas konstatavo, kad *Tribunal Supremo* (Aukščiausiasis Teismas) jurisprudencija, kuria, siekiant užtikrinti Ispanijos finansų sistemos, kurią tuo metu buvo ištikusi didelė krizė, stabilumą ribojamos restitucinės pasekmės, kai panaikinamos pardavėjo ar tiekėjo su vartotoju sudarytose sutartyse esančios „apatinės ribos“ sąlygos, prieštarauja Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 daliai.

45. 2017 m. balandžio 17 d. J.M.F.T. ir M.H.D.S. pareiškė *Novo Banco* ieškinį, reikalaudami, pirma, panaikinti abi finansines sutartis dėl klaidingo sutikimo dėl BES jiems pateiktos neteisingos informacijos, taip pat grąžinti kiekvienos šalies gautas sumas kartu su palūkanomis, skaičiuojamomis nuo kiekvieno mokėjimo dienos, ir, nepatenkinus šio reikalavimo, atlyginti nuostolius, patirtus įsigyjant abu finansinius produktus, kartu su palūkanomis, apskaičiuotomis pagal teisės aktuose nustatytą palūkanų normą nuo pranešimo apie ieškinį dienos.

46. Novo Banco Ispanija nesutiko su ieškiniu ir pateikė prieštaravimą, grindžiamą teisės būti atsakovu teisme nebuvimu, motyvuodamas tuo, kad skolinis reikalavimas, kuris galėjo atsirasti J M.F.T. ir M.H.D.S. naudai, t. y. sumų, kurias jie sumokėjo už finansinius produktus, grąžinimas dėl galimo sutarčių negaliojimo arba nuostolių, patirtų dėl to, kad šie klientai nebuvo informuoti apie aptariamų finansinių priemonių riziką, atlyginimas nebuvo perduotas *Novo Banco* reorganizavimo priemonėmis, kurių Portugalijos bankas ėmėsi dėl BES.

47. Pirmosios instancijos teismas ieškinį patenkino.

48. Novo Banco Ispanija pateikus apeliacinį skundą, *Audiencia Provincial* (provincijos teismas) šį skundą patenkino tiek, kiek jis susijęs su 2008 m. balandžio 28 d. sudaryta sutartimi, motyvuodamas tuo, kad *BES Ispanija* atsiskaitė pagal šią sutartį 2013 m. balandžio 28 d., t. y. prieš įsteigiant *Novo Banco* pagal BES reorganizavimo priemones. Vadinasi, atitinkamas sandoris baigė galioti dar prieš imantis šių priemonių, todėl *Novo Banco* nebuvo perduotas joks iš šios sutarties kylantis įsipareigojimas ar prievolė.

49. Vis dėlto *Audiencia Provincial* (provincijos teismas) atmetė apeliacinį skundą, kiek jis susijęs su NFS, kurios valdymą ir atsiskaitymą pagal ją 2014 m. spalio mėn. administravo *Novo Banco*. Šis teismas taip pat nurodė, kad pagal 2014 m. rugpjūčio mėn. sprendimą perdavimas neapėmė ne struktūrizuoto produkto, kaip antai NFS, o BES įstaigų išleistų skolos priemonių. Jis pridūrė, kad vėlesniuose Portugalijos banko sprendimuose pateikta tikslesnė informacija neturi reikšmės, nes sutartis buvo pripažinta pasibaigusia ir pagal ją atsiskaityta anksčiau.

50. Gavęs J.M.F.T. ir M.H.D.S. kasacinius skundus, taip pat *Novo Banco Ispanija*, palaikomo Portugalijos banko ir Pertvarkymo fondo, kasacinius skundus, *Tribunal Supremo* (Aukščiausiasis Teismas) savo prašymą priimti prejudicinį sprendimą grindžia taip pat, kaip ir byloje C-498/22 [13].

51. Šiomis aplinkybėmis *Tribunal Supremo* (Aukščiausiasis Teismas) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

1. Ar su pagrindine teise į veiksmingą teisinę gynybą pagal [Chartijos] 47 straipsnį, bendruoju teisinio saugumo principu, lygybės principu ir Chartijos 21 straipsnio 2 dalyje numatytu draudimu diskriminuoti dėl pilietybės suderinamas [Direktyvos 2001/24] 3 straipsnio 2 dalies aiškinimas, pagal kurį priimančiojoje valstybėje narėje pripažįstamos buveinės valstybės narės kompetentingos administracinės institucijos sprendimo, nepaskelbto [šios direktyvos] 6 straipsnio 1–4 dalyse nustatyta tvarka, pasekmės?

2. Ar su Chartijos 47 straipsnyje įtvirtinta pagrindine teise į veiksmingą teisinę gynybą ir bendruoju teisinio saugumo principu suderinamas Direktyvos 2001/24 3 straipsnio 2 dalies aiškinimas, pagal kurį priimančiojoje valstybėje narėje pripažįstamos pasekmės, kurias sukelia buveinės valstybės narės kompetentingos administracinės institucijos sprendimas, pagal kurį,

[13] Žr. šios išvados 34–40 punktus.

perduodant banko, kuriam taikomos reorganizavimo priemonės, įprastinę veiklą ir tam tikrą turtą „laikinam bankui“, neįtraukiamos tam tikros prievolės ir įsipareigojimai, kai paties laikino banko, kurį kontroliuoja Sąjungos teisę taikanti valdžios institucija, veiksmai lėmė teisėtus klientų priimančiojoje valstybėje narėje lūkesčius, kad jis prisiėmė įsipareigojimus, atitinkančius banko, kuriam taikoma reorganizavimo priemonė, turėtus įsipareigojimus ir prievoles tiems klientams?

3. Ar su Chartijos 17 straipsnyje įtvirtinta pagrindine teise į nuosavybę, Chartijos 38 straipsnyje įtvirtintu aukšto lygio vartotojų apsaugos principu ir bendruoju teisinio saugumo principu suderinamas Direktyvos 2001/24 3 straipsnio 2 dalies aiškinimas, pagal kurį priimančiojoje valstybėje narėje pripažįstamos buveinės valstybės narės kompetentingos administracinės institucijos sprendimo, kuriuo „laikinam bankui“ perduodama kreditoriaus pozicija banko, kuriam taikomos reorganizavimo priemonės, sutartiniuose santykiuose, tačiau kartu negyvybingas bankas įpareigojamas grąžinti klientui sumokėtas sumas pagal sutartis, kurios buvo nutrauktos negavus kliento sutikimo, nes bankas nepateikė pakankamai informacijos, pasekmės?“

C. Byla C-500/22

52. 2014 m. lapkričio 17 d. bendrovė *Proyectos, Obras y Servicios de Badajoz SL* (toliau – POSB) antrinėje rinkoje įsigijo privilegijuotąją obligaciją „Senior Bond NB 6,875 % maturity July 2016“, jos išpirkimo terminas suėjo 2016 m. liepos 15 d.

53. Šią obligaciją išleido BES, tačiau tuo metu, kai POSB ją įsigijo per investicinę įmonę, ši nesubordinuotoji skolos priemonė buvo *Novo Banco* turto, perduoto jam pagal 2014 m. rugpjūčio mėn. sprendimą, dalis.

54. 2015 m. liepos mėn. *Novo Banco* pervedė POSB pajamas iš 2014–2015 m. obligacijų grąžos.

55. Kai 2016 m. liepos 15 d. suėjo obligacijos išpirkimo terminas, *Novo Banco* nesumokėjo POSB 2015–2016 m. obligacijų grąžos ir negrąžino jai šios obligacijos nominaliosios vertės.

56. Atsakydamas į minėtos bendrovės skundą, *Novo Banco* nurodė, kad atsisakymas sumokėti buvo grindžiamas 2015 m. gruodžio 29 d. sprendimais, kuriais su šia *Novo Banco* prievole susiję įsipareigojimai buvo „pakartotinai perduoti“ BES. Šiuose sprendimuose, be kita ko, buvo numatytas *Novo Banco* nesubordinuotųjų obligacijų „pakartotinis perdavimas“ BES, kurio teisės ir pareigos, be kita ko, kyla iš „Senior Bond NB 6,875 % maturity July 2016“.

57. 2017 m. birželio 25 d. POSB pareiškė *Novo Banco* ieškinį dėl 2015–2016 m. metinės obligacijų grąžos sumokėjimo ir sumos, atitinkančios nominaliąją obligacijos vertę, grąžinimo.

58. *Novo Banco* nesutiko su ieškiniu ir pateikė prieštaravimą, grindžiamą teisės būti atsakovu nebuvimu, motyvuodamas tuo, kad su šia prievole susiję įsipareigojimai buvo „pakartotinai perduoti“ BES.

59. Tiek pirmosios instancijos teismas, tiek apeliacinės instancijos teismas *Audiencia Provincial* (provincijos teismas) atmetė *Novo Banco* prieštaravimą ir patenkino ieškinį.

60. Gavęs *Novo Banco Ispanija*, palaikomo Portugalijos banko ir Pertvarkymo fondo, kasacinį skundą, *Tribunal Supremo* (Aukščiausiasis Teismas) pažymi, be kita ko, kad nesubordinuotosios skolos priemonės turėjimas suteikia POSB Chartijos 17 straipsnyje įtvirtintos pagrindinės teisės į nuosavybę apsaugą. Vis dėlto prievolių ir įsipareigojimų, susijusių su šiuo skolos vertybiniu popieriumi, „pakartotinis perdavimas“ BES praktiškai reikštų nuosavybės teisės atėmimą iš jos, nes BES yra negyvybingas bankas, neturintis savo turto. Toks teisės atėmimas, laiku nesumokant teisingos kompensacijos, taip pat gali pažeisti teisinio saugumo principą [14].

61. Šiomis aplinkybėmis *Tribunal Supremo* (Aukščiausiasis Teismas) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

1. Ar su pagrindine teise į veiksmingą teisinę gynybą pagal [Chartijos] 47 straipsnį, bendruoju teisinio saugumo principu, lygybės principu ir Chartijos 21 straipsnio 2 dalyje numatytu draudimu diskriminuoti dėl pilietybės suderinamas [Direktyvos 2001/24] 3 straipsnio 2 dalies aiškinimas, pagal kurį priimančiojoje valstybėje narėje pripažįstamos buveinės valstybės narės kompetentingos administracinės institucijos sprendimo, nepaskelbto [šios direktyvos] 6 straipsnio 1–4 dalyse nustatyta tvarka, pasekmės?

2. Ar su Chartijos 17 straipsnyje įtvirtinta pagrindine teise į nuosavybe ir bendruoju teisinio saugumo principu suderinamas Direktyvos 2001/24 3 straipsnio 2 dalies aiškinimas, pagal kurį priimančiojoje valstybėje narėje pripažįstamos buveinės valstybės narės kompetentingos administracinės institucijos sprendimo, kuriuo negyvybingam bankui, kuriam taikomos pertvarkymo priemonės, pakartotinai perduodamos iš trečiojo asmens įsigytos nesubordinuotosios obligacijos kylančios prievolės ir įsipareigojimai (kai šios prievolės ir įsipareigojimai sudarė „laikino banko“ turtą), pasekmės?“

62. 2022 m. rugsėjo 29 d. Teisingumo Teismo pirmininko sprendimu bylos C-498/22, C-499/22 ir C-500/22 buvo sujungtos, kad būtų bendrai vykdoma rašytinė ir žodinė proceso dalys ir priimtas galutinis sprendimas.

63. Rašytines pastabas pateikė C.F.O., J.M.F.T. ir M.H.D.S., *Novo Banco Ispanija*, Portugalijos bankas, Ispanijos ir Portugalijos vyriausybės bei Europos Komisija.

64. C.F.O., POSB, *Novo Banco Ispanija*, Portugalijos bankas, Ispanijos ir Portugalijos vyriausybės, taip pat Europos Sąjungos Taryba, Komisija ir Europos Parlamentas dalyvavo 2023 m. spalio 26 d. surengtame teismo posėdyje, per kurį jie atsakė į Teisingumo Teismo žodžiu pateiktus klausimus.

IV. Analizė

A. Dėl pirmųjų klausimų bylose C-498/22, C-499/22 ir C-500/22

65. Kiekvienoje iš trijų bylų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia Teisingumo Teismo, ar Direktyvos 2001/24 3 straipsnio 2 dalies aiškinimas, pagal kurį priimančiojoje valstybėje narėje pripažįstamos buveinės valstybės narės kompetentingos administracinės institucijos sprendimo, kuris nebuvo paskelbtas taip, kaip to reikalaujama pagal šios direktyvos 6 straipsnio 1–4 dalis, sukeliamos pasekmės, atitinka Chartijos 47 straipsnyje

[14] Žr. šios išvados 34–37 punktus dėl pirmojo prejudicinio klausimo pagrindimo.

numatytą pagrindinę teisę į veiksmingą teisminę gynybą, bendrąjį teisinio saugumo principą ir Chartijos 21 straipsnio 2 dalyje įtvirtintą lygybės ir diskriminacijos dėl pilietybės draudimo principą.

66. Kitaip tariant, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekia išsiaiškinti, kokių pasekmių kyla, jei buveinės valstybės narės administracinės ar teisminės institucijos, administratorius ar bet kuris kitas buveinės valstybėje narėje įgaliotas asmuo OL ir dviejuose priimančiosios valstybės narės nacionaliniuose laikraščiuose nepaskelbė nacionalinio sprendimo, kuriuo nurodoma taikyti reorganizavimo priemonę, ištraukos, kaip numatyta šiame 6 straipsnyje.

67. Pirmiausia reikia patikslinti, kad pagal Direktyvos 2001/24 6 straipsnio 1 dalį tokiam paskelbimui taikomos dvi sąlygos: pirma, reorganizavimo priemonė turi turėti įtakos trečiųjų asmenų teisėms priimančiojoje valstybėje narėje ir, antra, buveinės valstybėje narėje turi būti įmanoma apskųsti sprendimą, kuriuo nurodoma taikyti tokią priemonę. Atrodo, kad nagrinėjamu atveju abi sąlygos įvykdytos, nes Portugalijoje pareikštas ieškinys dėl reorganizavimo priemonės [15], o kasatoriai pagrindinėje byloje yra kreditoriai, kuriems ši priemonė daro poveikį.

68. Be to, iš paties šios 6 straipsnio 1 dalies teksto matyti, kad šiuo paskelbimu siekiama apsaugoti priimančiųjų valstybių narių kreditorių teisę pareikšti ieškinį dėl reorganizavimo priemonės kompetentingame buveinės valstybės narės teisme, nes ji užbaigiama taip: „kad būtų galima laiku pasinaudoti teise apskųsti sprendimą“.

69. Galiausiai daugiskaitos vartojimas ir Direktyvos 2001/24 11 ir 12 konstatuojamųjų dalių tekstas galėjo leisti manyti, kad turi būti apsaugoti visi kreditorių skundai dėl pačios reorganizavimo priemonės, taip pat prieš jų skolininką. Vis dėlto sąlyga, susijusi su reorganizavimo priemonės apskundimu, neleidžia susidaryti platesnio vaizdo dėl apskundimo teisių, kurias siekiama apsaugoti paskelbimu. Paskelbti neprivaloma, jei buveinės valstybėje narėje reorganizavimo priemonė nėra apskųsta. Tokiu atveju kreditoriai taip pat gali remtis savo teisėmis prieš skolininką. Be to, informacijos, kuri turi būti skelbiama pagal šios direktyvos 6 straipsnio 4 dalį, pobūdis, t. y. sprendimo ištrauka, kurioje minimas „priimto sprendimo tikslas ir teisinis pagrindas, terminai, per kuriuos jis gali būti apskųstas, aiškiai nurodant galutines terminų datas bei visus skundą nagrinėti įgaliotų institucijų arba teismų adresus“, papildomai patvirtina aiškinimą, kad aptariami skundai (ieškiniai) yra tokie, kurie yra pateikti dėl reorganizavimo priemonės, o ne visi galimi kreditorių skundai (ieškiniai) prieš kredito įstaigą ar laikiną banką.

70. Tik toks aiškinimas gali užtikrinti suderinamumą su Direktyvos 2001/24 3 straipsnio 2 dalyje ir 6 straipsnio 5 dalyje įtvirtintais principais. Iš pirmosios iš šių nuostatų matyti, kad reorganizavimo priemonės galioja visoje Sąjungoje, netaikant jokių formalumų, taip pat trečiųjų asmenų atžvilgiu, nuo jų įsigaliojimo valstybėje narėje, kurioje jų buvo imtasi. Antrojoje iš šių nuostatų nurodyta, kad reorganizavimo priemonės taikomos neatsižvelgiant į šios direktyvos 6 straipsnio 1–3 dalyse numatytą paskelbimą ir sukelia visas pasekmes kreditoriams.

71. Šie principai konkrečiai išreiškia tikslą, kurio siekiama Direktyva 2001/24, t. y. direktyva dėl reorganizavimo priemonės, kurios imtasi buveinės valstybėje narėje, sukeliamų pasekmių kitose priimančiosiose valstybėse narėse, kuriose įsteigti filialai, tarpusavio pripažinimo ir iš to kylančių proceso nedalomumo bei universalumo principų taikymo (kai jurisdikciją turi tik vienas

[15] Žr. Bendrosios kredito įstaigoms ir finansų bendrovėms taikomos tvarkos 145 N straipsnį.

(buveinės valstybės narės) teismas ir taikytina tik viena (buveinės valstybės narės) teisė [16], išskyrus išimtis, ypač tuo atveju, kai priimančiojoje valstybėje narėje vyksta procesai, kuriuos reglamentuoja išimtinai priimančiosios valstybės narės teisė [17].

72. Be to, minėtos direktyvos 7 straipsnyje individualus pranešimas kreditoriams numatytas tik tuo atveju, jei pagal buveinės valstybės narės teisę reikalaujama pateikti skolinį reikalavimą, kad jis būtų pripažintas, arba numatyta, kad apie reorganizavimo priemonę privaloma pranešti kreditoriams, kurių gyvenamoji vieta, įprastinė gyvenamoji vieta ar registruota buveinė yra toje valstybėje. Darytina išvada, kad, kaip jau nurodžiau šios išvados 68 ir 69 punktuose, šiuo pranešimu siekiama ne apsaugoti visus kreditorių ieškinius skolininkui, bet užtikrinti, kad šie kreditoriai galėtų pasinaudoti savo teisėmis pagal šią priemonę pagal buveinės valstybės narės nacionalinę teisę.

73. Taigi apskritai Direktyvoje 2001/24 nereglamentuojami individualūs kreditorių ieškiniai kredito įstaigai ar laikinam bankui, kai taikoma reorganizavimo priemonė, išskyrus tam tikras sutartis arba teises (be kita ko, darbo sutartį, teises į nekilnojamąjį turtą, įregistruotą viešajame registre, tam tikras daiktines teises, teises, grindžiamas nuosavybės teisės išlaikymo sąlyga [18]), arba kai nagrinėjamai bylai toliau taikoma priimančiosios valstybės narės, kurioje šis ieškinys nagrinėjamas, teisė [19].

74. Pagrindinėse bylose neginčijama, kad šios direktyvos 6 straipsnyje reikalaujamo paskelbimo nebuvo, todėl kyla klausimas dėl sankcijos už šį nepaskelbimą.

75. Įvairios į bylą Teisingumo Teisme įstojusios šalys iškėlė kelias hipotezes. Vienos iš jų teigia, kad nepaskelbta reorganizavimo priemonė negaliotų už buveinės valstybės narės ribų. Komisija priduria, kad ši sankcija būtų taikoma tik praėjus tam tikram laikui, susijusiam su reikalavimais dėl paskelbimo OL terminų. Kitos teigia, kad Direktyvos 2001/24 6 straipsnį atitinkančio paskelbimo nebuvimas neturėjo jokio poveikio, nes buvo paskelbta laikantis Direktyvos 2014/59 83 straipsnio.

76. Manau, kad pirmoji hipotezė, susijusi su reorganizavimo priemonių pasekmių nesukėlimu priimančiosiose valstybėse narėse, prieštarauja Direktyvos 2001/24 tekstui ir neatitinka jos tikslo užtikrinti tarpusavio šių priemonių pripažinimą, kartu taikant proceso nedalomumo ir universalumo principus. Be to, neįmanoma, kad pasekmės kiltų iš karto, tačiau galiotų tik „tam tikrą laiką“, kurio reikia siekiant paskelbti OL. Jeigu nepaskelbiama arba paskelbiama pavėluotai, neįmanoma nustatyti, nuo kada tarpusavio pripažinimas nebetektų galios. Vadinasi, toks apytikslis terminas tiesiogiai prieštarautų Direktyvos 2001/24 tikslams atkurti kredito įstaigų gyvybingumą [20].

77. Antroji hipotezė, kai Direktyvos 2001/24 6 straipsnyje numatytas paskelbimas pakeičiamas Direktyvos 2014/59 83 straipsnio 4 dalyje numatytu paskelbimu, mano nuomone, taip pat nesuderinama su šios direktyvos 117 straipsniu, kuriuo iš dalies keičiamas Direktyvos 2001/24 1 straipsnis, siekiant naujoje jo 5 dalyje patikslinti, kad „šios direktyvos 4 ir 7 straipsniai netaikomi tais atvejais, kai taikomas [Direktyvos 2014/59] 83 straipsnis“. Iš to

[16] Žr. Direktyvos 2001/24 4 ir 16 konstatuojamąsias dalis ir 2013 m. spalio 24 d. Sprendimą *LBI* (C-85/12, EU:C:2013:697, 49 punktas) ir Sprendimą *Banco de Portugal ir kt.* (33 punktas).

[17] Žr. Direktyvos 2001/24 32 straipsnį.

[18] Žr. Direktyvos 2001/24 20–27 straipsnius.

[19] Žr. Direktyvos 2001/24 32 straipsnį ir Sprendimą *Banco de Portugal ir kt.*

[20] Žr. Direktyvos 2001/24 6 konstatuojamąją dalį.

matyti, kad, *a contrario*, turėjo įvykti Direktyvos 2001/24 6 straipsnyje numatytas paskelbimas, net jei buvo paskelbta Direktyvos 2014/59 83 straipsnyje numatyta tvarka. Taigi klausimas, ar Direktyva 2014/59 taikytina šioje byloje *ratione temporis*, neturi reikšmės.

78. Be to, kai nėra procesinių Sąjungos teisės nuostatų, kuriomis būtų numatytos su tam tikra teise siejamos sankcijos, ir pagal suformuotą Teisingumo Teismo jurisprudenciją, kiekviena valstybė narė savo nacionalinėje teisinėje sistemoje turi nustatyti ieškinių, skirtų iš Sąjungos teisės kylančių asmenų teisių apsaugai užtikrinti, procesines taisykles. Tiesa, šios taisyklės neturi būti mažiau palankios nei reglamentuojančios panašias situacijas, kurioms taikoma vidaus teisė (lygiavertiškumo principas), ir dėl jų neturi tapti praktiškai neįmanoma ar pernelyg sudėtinga pasinaudoti pagal Sąjungos teisę suteiktomis teisėmis (veiksmingumo principas) [21].

79. Kaip jau nurodžiau, Direktyvos 2001/24 6 straipsnyje numatytas paskelbimas užtikrina teisės ginčyti reorganizavimo priemonę buveinės valstybės narės teisme apsaugą dėl šia direktyva įgyvendinamo tarpusavio pripažinimo. Tuo atveju, jeigu kasatoriai pagrindinėje byloje pareikštų tokį ieškinį, Portugalijos teismas turėtų atsižvelgti į tai, kad nebuvo šiame 6 straipsnyje numatyto paskelbimo, kad įvertintų, ar dėl šio nepaskelbimo netapo praktiškai neįmanoma arba pernelyg sudėtinga pasinaudoti šia apskundimo teise, atsižvelgiant į nacionalines taisykles, susijusias su tokio pobūdžio sprendimo apskundimo terminu.

80. Šią analizę patvirtina Direktyvos 2001/24 6 straipsnio rengimo istorija. Pirminiame Tarybos projekte [22], pirma, paskelbimas OL ir individualūs pranešimai buvo palikti valstybės, kurioje yra atitinkamos kredito įstaigos buveinė, kompetentingų institucijų nuožiūrai. Antra, buvo nurodyta, kad reorganizavimo priemonės taikomos neatsižvelgiant į paskelbimo priemones ir sukelia visas pasekmes kreditoriams. Trečia, išskyrus individualaus pranešimo atvejus, ieškinio pareiškimo terminai pradedami skaičiuoti nuo paskelbimo OL dienos. Taigi, priešingai nei pradiniame projekte, ieškinio pareiškimo termino eigos pradžia palikta valstybių narių diskrecijai, remiantis jų procesine autonomija, tačiau laikantis lygiavertiškumo ir veiksmingumo principų.

81. Taryba ir Parlamentas įstojo į bylą ir priminė, kad Direktyva 2001/24 priimta po penkiolikos metų derybų ir kad derinimo priemonės numatytos tik Direktyvoje 2014/59. Jie pridūrė, kad, pirma, sukurtu tarpusavio pripažinimo mechanizmu siekiama sudaryti sąlygas greitai ir nuosekliai įgyvendinti skubias priemones, skirtas grandininiam poveikiui išvengti ir finansų sistemos stabilumui, be kita ko, pagrindinių banko funkcijų tęstinumui ir viešųjų lėšų apsaugai, užtikrinti [23], ir, antra, valstybės narės turi užtikrinti pakankamą priemonių, kurių imtasi, viešumą. Jie patikslino, kad šios direktyvos 83 straipsnio 4 dalyje numatytas paskelbimas yra tinkamas siekiant informuoti trečiuosius asmenis iš kitų valstybių narių. Taip siekta įrodyti Direktyva 2001/24 nustatytų mechanizmų suderinamumą su pirmine teise.

82. Mano siūlomas Direktyvos 2001/24 3 ir 6 straipsnių aiškinimas įrodo šį suderinamumą [24].

83. Nors Direktyvos 2001/24 6 straipsnyje numatytu paskelbimu siekiama apsaugoti tik teisę pareikšti ieškinį dėl reorganizavimo priemonės, o ne kitas teises pareikšti ieškinį, kasatorių pagrindinėje byloje situacija patenka į Sąjungos teisės taikymo sritį. Dėl šia direktyva

[21] Žr. 2010 m. sausio 14 d. Sprendimą *Kyrian* (C-233/08, EU:C:2010:11, 62 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija) ir 2018 m. rugsėjo 20 d. Sprendimą *Rudigier* (C-518/17, EU:C:2018:757, 61 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

[22] Pasiūlymas dėl Tarybos direktyvos dėl įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su kredito įstaigų reorganizavimu ir likvidavimu, derinimo (COM(85) 788 *final*).

[23] Šiuo klausimu jie nurodė 2016 m. liepos 19 d. Sprendimą *Kotnik ir kt.* (C-526/14, EU:C:2016:570, 68 ir 69 punktai).

[24] Žr. šios išvados 78 ir 79 punktus.

įgyvendinamų reorganizavimo priemonių tarpusavio pripažinimo laikino banko *Novo Banco* įsteigimo Portugalijoje pasekmės taip pat taikomos jo filialui Ispanijoje, o įsteigus šį banką jam ir jo filialams buvo perduota tik dalis BES turto ir įsipareigojimų. Šiuo klausimu kasatorių pagrindinėje byloje teisės buvo pažeistos, nes jų nurodomi skoliniai reikalavimai galiausiai nebuvo perduoti laikino banko Ispanijos filialui *Novo Banco Ispanija*. Taigi jie gali remtis Chartijos 47 straipsnyje garantuojama teise į veiksmingą teisminę gynybą, bendruoju teisinio saugumo principu ir bet kokios diskriminacijos dėl pilietybės draudimu pagal Chartijos 21 straipsnio 2 dalį.

84. Dėl veiksmingos teisminės gynybos Teisingumo Teismas priminė, kad dėl Chartijos 47 straipsnio pirmoje pastraipoje garantuojamos veiksmingos teisminės kontrolės reikalaujama, be kita ko, kad suinteresuotasis asmuo galėtų ginti savo teises kuo geriausiomis įmanomomis sąlygomis ir žinodamas visas aplinkybes nuspręsti, ar tikslinga kreiptis į kompetentingą teismą dėl tam tikros įstaigos sprendimo [25].

85. Jeigu Sąjungos teisėje nenumatyta sankcija už tai, kad nebuvo Direktyvos 2001/24 6 straipsnyje numatyto paskelbimo, kuriuo, primenu, nesiekiama informuoti visų kreditorių apie jų reikalavimų kredito įstaigai pateikimo tvarką, teismas turi taikyti savo nacionalinę teisę ir atsižvelgti į visą turimą informaciją, galinčią padėti kreditoriui pasirinkti, laikydamasis lygiavertiškumo ir veiksmingumo principų nustatytų ribų.

86. Pirmiausia, kaip savo rašytinėse pastabose nurodė Ispanijos vyriausybė, Ispanijos teisės nuostatoje numatytas paskelbimas *Boletín Oficial del Estado*, jeigu filialą Ispanijoje turinčiai kredito įstaigai taikoma reorganizavimo priemonė [26]. Be to, bylose C-498/22 ir C-499/22 klientai buvo informuoti apie laikino banko įsteigimą *Novo Banco* laiškais, kuriuose jiems buvo paskelbta apie komercinių santykių tęsimą su banku, kuris jau nebekelia rizikos, kėlusios grėsmę BES tvarumui. Galiausiai, neatsižvelgiant į tai, ar Direktyva 2014/59 taikytina nagrinėjamu atveju, nacionalinis teismas turi atsižvelgti į pagal šios direktyvos 83 straipsnio 4 dalį paskelbtą informaciją, kad įvertintų teisės subjekto galimybę nuspręsti, ar pareikšti ieškinį.

87. Kai Teisingumo Teismas priėmė sprendimą kitoje byloje, susijusioje su laikino banko *Novo Banco* įsteigimu, dėl procedūros, vykusios tuo metu, kai skolinis reikalavimas, dėl kurio buvo kilęs ginčas, buvo „pakartotinai perduotas“ BES atgaline data 2015 m. gruodžio 29 d. sprendimais, dar prieš pareiškiant ieškinį, jis konstatavo, kad 2015 m. vasario 4 d. teisės subjektas turėjo visą informaciją, būtiną tam, kad galėtų priimti sprendimą dėl tokio ieškinio pareiškimo ir aiškiai nustatyti asmenį, kuriam jis turėjo būti pareikštas [27]. Ta proga Teisingumo Teismas taip pat pripažino buveinės valstybės narės galimybę net ir atgaline data iš dalies pakeisti reorganizavimo priemonėms taikytiną teisinę tvarką [28]. Vis dėlto jis konstatavo, kad Direktyvos 2001/24 3 straipsnio 2 dalis ir 32 straipsnis, siejami su Chartijos 47 straipsnio pirma pastraipa, turi būti aiškinami taip, kad jais draudžiama, netaikant jokių kitų formalumų, pripažinti taikytinais antrosios reorganizavimo priemonės, kuria šie įsipareigojimai atgaline data grąžinti BES, padarinius, jei toks pripažinimas lemia, kad *Novo Banco* atgaline data praranda atsakovo vykstančiame teismo procese statusą ir dėl to kvestionuojami ieškovo naudai tame pačiame procese jau priimti teismo sprendimai [29].

[25] Žr. Sprendimą *Banco de Portugal ir kt.* (57 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

[26] Žr. Įstatymo Nr. 6/2005 dėl kredito įstaigų reorganizavimo ir likvidavimo 19 straipsnį.

[27] Žr. Sprendimą *Banco de Portugal ir kt.* (53 punktas)

[28] Žr. Sprendimą *Banco de Portugal ir kt.* (61 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

[29] Žr. Sprendimą *Banco de Portugal ir kt.* (66 punktas ir rezoliucinė dalis).

88. Vis dėlto ieškiniai pagrindinėse bylose Ispanijos teisme buvo pareikšti visiškai kitokiomis aplinkybėmis, jau nustačius nurodytų skolinių reikalavimų skolininką pagal reorganizavimo priemones (įskaitant 2015 m. gruodžio 29 d. sprendimus), taigi esant stabiliam ir reikšmingam teisiniam pagrindui. Taigi kasatoriai pagrindinėje byloje turėjo nustatyti, ar jų skolininkas yra *Novo Banco Ispanija*, ar *BES Ispanija*, atsižvelgdami į informaciją, turimą tiek pagal nacionalinės teisės aktus, tiek savanoriškai taikant Direktyvos 2014/59 83 straipsnio 4 dalį.

89. Iš tikrųjų dėl reorganizavimo priemonės nepasikeitė jų skolininko tapatybė, bet jo finansinė padėtis, dėl kurios buvo imtasi šios priemonės, pakenkė jų nurodomo skolinio reikalavimo vertei. Be to, šie kasatoriai nepaaiškina, kodėl procesas būtų buvęs neįmanomas *BES Ispanija* atžvilgiu. Taigi reorganizavimo priemonė nepaneigė jų teisės pareikšti ieškinį.

90. Dėl Chartijos 21 straipsnyje garantuojamo nediskriminavimo principo pažymėtina, kad neteigiama, jog nagrinėjamu atveju atitinkamos nacionalinės teisės nuostatos taikomos skirtingai, atsižvelgiant į tai, ar teisės subjektas yra vienos ar kitos valstybės pilietis.

91. Dėl teisinio saugumo principo Teisingumo Teismas priminė, kad, remiantis suformuota jurisprudencija, pagal šį principą reikalaujama, kad, pirma, teisės normos būtų aiškios ir tikslios ir, antra, teisės subjektai galėtų numatyti jų taikymą, ypač kai jos gali turėti neigiamų pasekmių fiziniams asmenims ir įmonėms. Konkrečiai kalbant, minėtas principas reikalauja, kad teisės norma leistų suinteresuotiesiems asmenims tiksliai sužinoti ja nustatytų pareigų apimtį, kad jie galėtų aiškiai žinoti savo teises ir pareigas ir imtis atitinkamų veiksmų [30].

92. Nagrinėjamu atveju pagal Direktyvos 2001/24 nuostatas aišku, kad Ispanijoje pripažįstamas Portugalijoje patvirtintos reorganizavimo priemonės poveikis ir kad teisės subjektas turi patikrinti konkrečias reorganizavimo priemonės nuostatas, kad išsiaiškintų, kuris yra jo skolininkas, kai dalis įsipareigojimų perleidžiama naujai įsteigtam laikinam bankui.

93. Dėl visų šių priežasčių siūlau Teisingumo Teismui atsakyti, kad Direktyvos 2001/24 3 straipsnio 2 dalis ir 6 straipsnis, siejami su Chartijos 21 straipsnio 2 dalimi ir 47 straipsnio pirma pastraipa, turi būti aiškinami taip: jais nedraudžiama, nesant šios direktyvos 6 straipsnio 1 dalyje numatyto paskelbimo, kitoje valstybėje narėje nei buveinės valstybė narė pripažinti reorganizavimo priemonės, kuria buvo įsteigtas laikinas bankas, perleidžiant jam dalį įsipareigojimų ir prievolių, pasekmes prieš pareiškiant ieškinį, kuriuo prašoma pripažinti ir įvykdyti skolinį reikalavimą, iš pradžių turėtą bankui, kuriam buvo pritaikyta ši reorganizavimo priemonė, jeigu laikomasi lygiavertiškumo ir veiksmingumo principų, o tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

B. Dėl antrųjų klausimų bylose C-498/22 ir C-499/22

94. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas Teisingumo Teismo klausia, ar Direktyvos 2001/24 3 straipsnio 2 dalies aiškinimas, t. y. kad priimančiojoje valstybėje narėje turi būti pripažįstamos pasekmės, sukeliamos buveinės valstybės narės kompetentingos institucijos sprendimo, kuriuo, perduodant banko, kuriam taikomos reorganizavimo priemonės, įprastą veiklą ir tam tikrą turtą laikinam bankui, nebuvo įtraukti tam tikri įsipareigojimai ir prievolės, jeigu vėlesnis paties laikino banko, kontroliuojamo Sąjungos teisę taikančios valdžios institucijos, elgesys sukėlė teisėtą priimančiosios valstybės narės klientų lūkestį, kad laikinas bankas taip pat

[30] Žr. Sprendimą *Banco de Portugal ir kt.* (51 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

prisiėmė įsipareigojimus, atitinkančius įsipareigojimus ir prievoles, kurias bankas, kuriam taikoma reorganizavimo priemonė, turėjo šiems klientams, atitinka Chartijos 47 straipsnyje įtvirtintą pagrindinę teisę į veiksmingą teisminę gynybą ir bendrąjį teisinio saugumo principą.

95. Norint atsakyti į šį klausimą, pirmiausia reikia išnagrinėti galimybę kasatoriams pagrindinėje byloje remtis teisėtų lūkesčių apsaugos principu savo naudai.

96. Remiantis suformuota jurisprudencija, teisėtų lūkesčių apsaugos principas yra vienas iš pagrindinių Sąjungos teisės principų [31]. Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad teisė remtis teisėtų lūkesčių apsaugos principu suteikiama kiekvienam asmeniui, kuriam Sąjungos institucija, suteikdama aiškių garantijų, sukėlė pagrįstų lūkesčių. Tačiau niekas negali teigti, kad buvo pažeistas šis principas, jeigu tokių garantijų nebuvo [32]. Jis taip pat pripažino, kad valstybės narės, įgyvendindamos Sąjungos teisę [33], turi laikytis minėto principo, be kita ko, pasitelkdamos nacionalines administracines institucijas [34].

97. Nagrinėjamu atveju kasatoriai pagrindinėje byloje mano, kad, pirma, *Novo Banco* įsteigimo metu Portugalijos banko vykdyta *Novo Banco* kontrolė, dėl kurios buvo imtasi reorganizavimo priemonių, ir, antra, *Novo Banco* siųstų laiškų dėl sutartinių santykių, kurių jie turėjo su BES, tęsimo tikslumas galėjo jiems sukelti teisėtų lūkesčių dėl *Novo Banco Ispanija* įsipareigojimų jiems apimties.

98. Vis dėlto *Novo Banco Ispanija* laikymas administracine institucija, įgyvendinančia Sąjungos teisę, nors, pirma, Portugalijos banko vykdoma kontrolė yra laikina ir pasireiškia reorganizavimo priemone, t. y. laikino banko įsteigimu, ir, antra, jis buvo įsteigtas kaip privatinės teisės reglamentuojama kredito įstaiga, kuri, vykdydama su viešąja paslauga susijusią užduotį, pagal bendrąją teisę neturi jokių išimtinių įgaliojimų, viršytų tai, ką Teisingumo Teismas yra pripažinęs teisėtų lūkesčių srityje [35]. Taigi Teisingumo Teismas nusprendė, kad ekonominės veiklos vykdytojas negali remtis teisėtų lūkesčių apsaugos principu savo tiekėjo atžvilgiu, siekdamas pasinaudoti teise į pirkimo pridėtinės vertės mokesčio (PVM) atskaitą [36].

99. Bet kuriuo atveju, pirma, kadangi BES klientams adresuotuose laiškuose nurodyta, kad *Novo Banco* yra tas pats bankas kaip BES ir kad santykiai su banku visiškai nepasikeis, ir, antra, *Novo Banco Ispanija* elgesys, kai 2017 m. kasatoriui pagrindinėje byloje C-498/22 atsakyta, kad jam nepriklauso atgauti prašomą skolą, nes kritikuojama sutarties sąlyga nebuvo nesąžininga ir buvo atsiskaityta pagal vieną iš dviejų sutarčių, kurias buvo sudarę kasatoriai pagrindinėje byloje C-499/22, jų nepakanka apibrėžti konkrečioms garantijoms, galinčioms pagrįsti teisėtus lūkesčius, kad *Novo Banco Ispanija* prisiims visus *BES Ispanija* įsipareigojimus tiek taikant sutartinę, tiek ikisutartinę atsakomybę.

[31] Žr. 2005 m. birželio 7 d. Sprendimą *VEMW ir kt.* (C-17/03, EU:C:2005:362, 73 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija) ir 2013 m. kovo 14 d. Sprendimą *Agrargenossenschaft Neuzelle* (C-545/11, EU:C:2013:169, 23 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

[32] Žr. 2020 m. gruodžio 16 d. Sprendimą *Taryba ir kt. / K. Chrysostomides & Co. Ir kt.* (C-597/18 P, C-598/18 P, C-603/18 P ir C-604/18 P, EU:C:2020:1028, 178 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

[33] Žr. 2002 m. liepos 11 d. Sprendimą *Marks & Spencer* (C-62/00, EU:C:2002:435, 44 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

[34] Žr. 2022 m. rugsėjo 22 d. Sprendimą *Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság ir kt.* (C-475/20–C-482/20, EU:C:2022:714, 62 punktas) ir 2022 m. lapkričio 17 d. Sprendimą *Avicarvil Farms* (C-443/21, EU:C:2022:899, 39 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

[35] Žr. 2022 m. lapkričio 17 d. Sprendimą *Avicarvil Farms* (C-443/21, EU:C:2022:899) dėl kaimo investicijų finansavimo agentūros ir mokėjimų ir intervencijų žemės ūkio srityje agentūros.

[36] Žr. 2018 m. vasario 21 d. Sprendimą *Kreuzmayr* (C-628/16, EU:C:2018:84, 47 punktas).

100. Tuose laiškuose buvo nurodyta tik tai, kad bus toliau tęsiami klientų ir banko komerciniai santykiai, kartu patikslinant, kad buvo pašalinti grėsmę BES tvarumui keliantys pavojai ir kad naujasis bankas nebeturi probleminio BES turto. Be to, nesąžiningos sąlygos statuso ginčijimas nereiškia, kad reikia pripažinti su šia sąlyga susijusią prievolę. Sumokėjimas suėjus NFS mokėjimo terminui taip pat negali užtikrinti, kad bankas prisiims su šia sutartimi susijusius ikisutartinius įsipareigojimus. Šiuo klausimu pritariu generalinės advokatės J. Kokott nuomonei, pateiktai jos išvadoje byloje *Banco de Portugal ir kt.*[37] dėl *Novo Banco* įsteigimo, jog „vien aplinkybė, kad [šis bankas] (bent iš dalies) perėmė BES teises ir toliau tvarko ieškovės akcijų depozitinę sąskaitą <…> bet kuriuo atveju negalėtų būti pagrindas teisėtiems lūkesčiams, kad *Novo Banco* perims ir su atsakomybe už BES suteiktą klaidingą konsultaciją investavimo klausimu susijusius įsipareigojimus, egzistavusius dar prieš perimant šiuos verslo ryšius“.

101. Be to, vertinant suteiktų garantijų teisėtumą reikia atsižvelgti į laikino banko, skirto BES sunkumams įveikti, įsteigimo aplinkybes. Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad net esant situacijai, kuri gali sukelti teisėtų lūkesčių, viršesnis viešasis interesas gali neleisti imtis pereinamojo pobūdžio priemonių, taikytinų situacijoms, susiklosčiusioms prieš priimant naujas taisykles, tačiau vis dar galinčioms keistis, ir kad finansinės sistemos stabilumo užtikrinimo tikslas vengiant pernelyg didelių valstybės biudžeto išlaidų ir kuo labiau sumažinant konkurencijos iškraipymus ir yra toks viršesnis viešasis interesas[38]. Jis iš to padarė išvadą, kad teisėtų lūkesčių apsaugos principu galima remtis ginčijant Komisijos komunikatą dėl bankų sektoriaus, tačiau šis principas nedraudžia kai kurių šio komunikato punktų, kiek juose numatyta akcininkų ir subordinuotųjų kreditorių dalijimosi našta sąlyga, norint, kad valstybės pagalba būtų leista[39].

102. Iš viso to, kas išdėstyta, matyti, kad kasatoriai pagrindinėje byloje negali remtis teisėtų lūkesčių apsaugos principo pažeidimu *Novo Banco Ispanija* atžvilgiu.

103. Siūlau Teisingumo Teismui į antruosius klausimus bylose C-498/22 ir C-499/22 atsakyti, kad Direktyvos 2001/24 3 straipsnio 2 dalis, siejama su Chartijos 47 straipsniu ir bendruoju teisinio saugumo principu, turi būti aiškinama taip: privatūs asmenys negali remtis teisėtų lūkesčių apsaugos principu prieš laikiną banką, t. y. privatinės teisės reglamentuojamą subjektą, neturintį išskirtinių įgaliojimų pagal bendrąją teisę ir įsteigtą kaip banko, kurio klientai jie iš pradžių buvo, reorganizavimo priemonė, siekdami šio banko atsakomybės už ikisutartinius ir sutartinius įsipareigojimus, susijusius su sutartimis, sudarytomis su banku, kuriam pritaikyta reorganizavimo priemonė.

C. Dėl trečiųjų klausimų bylose C-498/22 ir C-499/22 ir antrojo klausimo byloje C-500/22

104. Šiais klausimais prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia Teisingumo Teismo, ar toks Direktyvos 2001/24 3 straipsnio 2 dalies aiškinimas, pagal kurį priimančiojoje valstybėje narėje pripažįstamos kompetentingos administracinės institucijos sprendimo, kuriuo numatyta įsteigti laikiną banką ir įpareigoti negyvybingą banką grąžinti pagal nesąžiningą sąlygą gautas palūkanas arba sumokėti sumas, mokėtinas pagal ikisutartinę ar sutartinę atsakomybę, sukeliamos pasekmės, yra suderinamas su Chartijos 17 straipsnyje garantuojama teise į nuosavybę, aukšto vartotojų apsaugos lygio principu, numatytu Chartijos 38 straipsnyje, ir Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalimi.

[37] C-504/19, EU:C:2020:943, 82 punktas.

[38] Žr. 2016 m. liepos 19 d. Sprendimą *Kotnik ir kt.* (C-526/14, EU:C:2016:570, 68 ir 69 punktai).

[39] Žr. 2016 m. liepos 19 d. Sprendimą *Kotnik ir kt.* (C-526/14, EU:C:2016:570, 40 ir 80 punktai).

105. Pirmiausia norėčiau paminėti, kad byloje C-499/22 kasatoriai pagrindinėje byloje ginčija ikisutartinės informacijos, kurią *BES Ispanija* pateikė prieš pasirašant NFS, kokybę, nes apeliacinis teismas nusprendė, kad 2008 m. balandžio 28 d. pasirašyta kita sutartis baigė galioti prieš įsteigiant *Novo Banco*, todėl negalėjo būti perduotos jokios su šia sutartimi susijusios prievolės.

1. Dėl suderinamumo su Chartijos 17 straipsnyje garantuojama teise į nuosavybę

106. Dėl suderinamumo su Chartijos 17 straipsnyje garantuojama teise į nuosavybę, t. y. klausimu, kuris keliamas trijuose prašymuose priimti prejudicinį sprendimą, reikia priminti, kad Teisingumo Teismas jau yra pripažinęs, jog laikino banko *Novo Banco* įkūrimas ir jo padariniai akcininkų ir subordinuotųjų obligacijų turėtojų atveju yra suderinami su šiuo straipsniu [40].

107. Primintina, kad pagal Chartijos 17 straipsnio 1 dalį kiekvienas turi teisę valdyti teisėtai įgytą nuosavybę, ja naudotis, disponuoti ir palikti paveldėtojams. Nuosavybė negali būti atimta, išskyrus atvejus, kai tai yra būtina visuomenės poreikiams, ir tik įstatymo nustatytais atvejais bei sąlygomis laiku ir teisingai už ją atlyginant. Nuosavybės naudojimą gali reglamentuoti įstatymai, kiek tai būtina atsižvelgiant į bendruosius interesus. Atsižvelgiant į Chartijos 52 straipsnio 3 dalyje nustatytą ryšį tarp joje įtvirtintų teisių ir Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos [41] saugomų teisių, kai jos atitinka vienos kitas, Chartijos 17 straipsnis turi būti aiškinamas atsižvelgiant į Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudenciją, susijusią su EŽTK 1 protokolo 1 straipsniu, kuriame įtvirtinta teisės į nuosavybę apsauga kaip minimalios apsaugos riba [42].

108. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas nurodė, kad šios nuostatos suteikiama apsauga yra susijusi su teisėmis, turinčiomis turtinę vertę, kurios, atsižvelgiant į atitinkamą teisės sistemą, lemia įgytą teisinį statusą, leidžiantį šių teisių turėtojui ir jo naudai savarankiškai jas įgyvendinti [43]. Iš to jis padarė išvadą, kad perleidžiamosios obligacijos, kuriomis galima prekiauti kapitalo rinkoje, suteikia tokias teises, kurioms gali būti taikoma tokia apsauga, kylanti iš Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencijos, susijusios su EŽTK 1 protokolo 1 straipsniu [44].

109. Taigi man atrodo, kad nagrinėjant šį klausimą nuosavybės teisės požiūriu svarbus kriterijus yra tai, ar kiekvienoje byloje nagrinėjama situacija susijusi su teise, kuri lemia įgytą teisinę padėtį, leidžiančią jos turėtojui savarankiškai ją įgyvendinti savo paties naudai.

110. Kaip jau nurodžiau šios išvados 108 punkte, perleidžiamoji obligacija, įskaitant privilegijuotąją obligaciją, kaip byloje C-500/22, kaip nurodė Teisingumo Teismas, yra teisė, kuriai gali būti taikoma Chartijos 17 straipsnyje užtikrinama apsauga.

111. Man atrodo, kad tas pats pasakytina apie byloje C-498/22 nagrinėjamą skolinį reikalavimą. Šis reikalavimas, susijęs su banko pareiga grąžinti palūkanas, gautas taikant hipoteka užtikrintos paskolos sutartyje įtvirtintą „apatinės ribos“ sąlygą, t. y. pareiga, kylančia iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos, grindžiamos Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalimi [45], yra teisė, akivaizdžiai

[40] Žr. 2022 m. gegužės 5 d. Sprendimą *BPC Lux 2 ir kt.* (C-83/20, toliau – Sprendimas *BPC Lux 2 ir kt.*, EU:C:2022:346).

[41] Pasirašyta Romoje 1950 m. lapkričio 4 d., toliau – EŽTK.

[42] Žr. Sprendimą *BPC Lux 2 ir kt.* (37 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

[43] Žr. Sprendimą *BPC Lux 2 ir kt.* (39 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

[44] Žr. Sprendimą *BPC Lux 2 ir kt.* (40 ir 41 punktai bei juose nurodyta jurisprudencija).

[45] Žr. Sprendimą *Gutiérrez Naranjo ir kt.*

lemianti įgytą teisinę padėtį, nes restituciniai padariniai negali būti apriboti laiko atžvilgiu laikotarpiu po šios sąlygos pripažinimo nesąžininga. Ši analizė taip pat atitinka Europos Žmogaus Teisių Teismo nustatytus kriterijus, nes sąvoka „turtas“, kuriam gali būti taikoma EŽTK protokolo Nr. 1 1 straipsnyje įtvirtinta nuosavybės teisės apsauga, gali apimti tiek „esamą turtą“, tiek turtines vertybes, įskaitant skolinius reikalavimus, pagal kuriuos ieškovas gali teigti turįs bent „teisėtą lūkestį“ veiksmingai pasinaudoti teise į nuosavybę [46]. Šioje byloje „apatinės ribos“ sąlygos buvo pripažintos nesąžiningomis, o restitucinis poveikis turi būti visiškas ir pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją negali būti ribojamas laiko atžvilgiu.

112. Vis dėlto dėl byloje C-499/22 nurodyto skolinio reikalavimo, t. y. kompensacijos, mokėtinos dėl to, kad nebuvo pateikta ikisutartinė informacija, abejoju, ar ieškovas, kuris remiasi tokiu reikalavimu, galėtų pasinaudoti Chartijos 17 straipsnyje numatyta apsauga. Šis nurodomas skolinis reikalavimas neatitinka įgytos teisinės padėties, nes informacijos nepateikimas prieš sudarant sutartį turi būti vertinamas teismo.

113. Be to, pagal Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudenciją reikalavimas atlyginti žalą gali turėti turtinę vertę, jei įrodoma, kad jam yra pakankamas pagrindas vidaus teisėje, pavyzdžiui, kad jį patvirtina suformuota jurisprudencija [47]. Tačiau dar reikia, kad asmuo, kuris remiasi tokiu reikalavimu, galėtų turėti teisėtą lūkestį. EŽTT jurisprudencijoje nurodoma, kad ieškovai neturi „teisėto lūkesčio“, jeigu negalima manyti, kad jie turi pakankamai įrodytą skolinį reikalavimą, kurį galima reikalauti įvykdyti iš karto, ir, antra, jeigu nėra „realaus ginčo“ arba „nuginčijamos pretenzijos“ kaip kriterijaus, leidžiančio spręsti, ar esama EŽTK 1 protokolo 1 straipsniu saugomo „teisėto lūkesčio“ [48]. EŽTT patikslina, kad vien viltis nėra teisėtas lūkestis, jeigu nėra *res judicata* galią įgijusio teismo sprendimo [49]. Nemanau, kad byloje C-499/22 nurodomas skolinis reikalavimas atitinka šias sąlygas, ir galimi jo turėtojai negali tikėtis Chartijos 17 straipsniu užtikrinamos nuosavybės apsaugos.

114. Kadangi tik bylose C-498/22 ir C-500/22 nagrinėjami skoliniai reikalavimai, įgyti teisėtai, patenka į Chartijos 17 straipsnio taikymo sritį, reikia išnagrinėti, ar šiuo straipsniu užtikrinama apsauga gali būti taikoma šiems reikalavimams.

115. Teisingumo Teismas jau yra priėmęs sprendimą dėl pagal pagrindinėje byloje nagrinėjamus teisės aktus priimtos BES reorganizavimo priemonės, t. y. dalies turto ir įsipareigojimų perdavimo naujai įsteigtam laikinam bankui, suderinamumo su Chartijos 17 straipsniu ir konstatavęs, kad ši reorganizavimo priemonė turi būti vertinama kaip turto naudojimo reglamentavimas, atitinkantis Sąjungos pripažintus bendrojo intereso tikslus, kaip tai suprantama pagal Chartijos 52 straipsnio 1 dalį, pavyzdžiui, užtikrinti visos euro zonos bankų sistemos stabilumą ir išvengti sisteminės rizikos [50].

116. Nagrinėjamu atveju ginčijamas ne pačios nacionalinės priemonės, kuria įsteigiamas laikinas bankas ir perleidžiamas turtas, suderinamumas, o tai, kad dėl Portugalijoje taikytos reorganizavimo priemonės, pagal kurią, pirma, pareiga grąžinti palūkanas, gautas pagal hipoteka

[46] Žr. 2013 m. gegužė 2 d. EŽTT sprendimą *Panteliou-Darne ir Blantzouka prieš Graikiją* (CE:ECHR:2013:0502JUD002514308, 28 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

[47] Žr. 2005 m. spalio 6 d. EŽTT sprendimą *Draon prieš Prancūziją* (CE:ECHR:2005:1006JUD000151303, 65 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

[48] Žr. 2005 m. spalio 6 d. EŽTT sprendimą *Draon prieš Prancūziją* (CE:ECHR:2005:1006JUD000151303, 68 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

[49] Žr. 2004 m. spalio 19 d. EŽTT sprendimą dėl priimtinumo *Caisse régionale de crédit agricole mutuel Nord de France prieš Prancūziją* (CE:ECHR:2004:1019DEC005886700).

[50] Žr. Sprendimą *BPC Lux 2 ir kt.* (44–55 punktai ir juose nurodyta jurisprudencija).

užtikrintos paskolos sutartyje esančią „apatinės ribos“ sąlygą (byla C-498/22), ir, antra, įsipareigojimai ir prievolės, susiję su privilegijuotąja prievole (byla C-500/22), buvo priskirti prie negyvybingo banko įsipareigojimų, tarpusavio pripažinimo šį priskyrimą imta taikyti ir Ispanijoje.

117. Vis dėlto manau, kad galima vadovautis tokiais pat motyvais. Taigi iš tikrųjų tarpusavio pripažinimo mechanizmas neturi įtakos galimam nuosavybės teisės pažeidimui. Be to, sprendimas nepriskirti šių skolinių reikalavimų laikino banko įsipareigojimams panašus ne į nuosavybės teisės atėmimą (nes skoliniai reikalavimai BES galimai prarado vertę dėl jo įsipareigojimų nevykdymo, o ne dėl reorganizavimo priemonės), o į naudojimosi ja reglamentavimą [51].

118. Galiausiai reikia išnagrinėti, ar šis reglamentavimas buvo toks, koks būtinas bendrajam interesui užtikrinti, kaip nurodyta Chartijos 17 straipsnio 1 dalies trečiame sakinyje.

119. Kiek tai susiję su pareiga grąžinti palūkanas, pirma, dėl reorganizavimo priemonės, reiškiančios šį nuosavybės teisės apribojimą, buvo nuspręsta pagal Portugalijos teisę ir ji atitinka tą patį bendrąjį interesą, dėl kurio buvo imtasi laikino banko įsteigimo priemonės, kuri turi prasmę tik tuo atveju, jei negyvybingo banko turtas ir įsipareigojimai suskirstomi taip, kad būtų galima išlaikyti finansų sistemos stabilumą ir išvengti sisteminės rizikos. Taigi nemanau, kad, atsižvelgiant į valstybėms narėms pripažintą diskreciją, reorganizavimo priemonė viršija bendrajam interesui užtikrinti būtiną priemonę. Antra, dėl privilegijuotosios obligacijos pažymėtina, kad galima pasiremti Teisingumo Teismo analize, kurią jis atliko Sprendime *BPC Lux 2 ir kt.* dėl obligacijų turėtojų [52].

120. Taigi argumentas, susijęs su nuosavybės teisės pažeidimu, turi būti atmestas dėl visų kreditorių.

2. Dėl suderinamumo su teisinio saugumo principu

121. Dėl suderinamumo su teisinio saugumo principu šios išvados 91 punkte priminiau Teisingumo Teismo apibrėžtą šio principo turinį. Be to, Teisingumo Teismas jau yra pažymėjęs, kad teisinio saugumo principas labai griežtai taikomas tuo atveju, kai teisės aktas gali sukelti finansinių pasekmių [53].

122. Vis dėlto manau, kad pats reorganizavimo priemonės principas, pagal kurį įsteigiamas laikinas bankas, reiškia, kad įsipareigojimai ir naujai įmonei perduotas turtas turi būti suskirstyti. Direktyvos 2001/24 2 straipsnio septintoje įtraukoje apibrėžtos reorganizavimo priemonės yra tos, kurios skirtos kredito įstaigos finansinei padėčiai išsaugoti ar atkurti ir kurios gali daryti poveikį trečiųjų asmenų anksčiau turėtoms teisėms, įskaitant priemones, suteikiančias galimybę sumažinti skolinius reikalavimus.

[51] Žr. Sprendimą *BPC Lux 2 ir kt.* (48 punktas).

[52] Žr. šio sprendimo 50–57 punktus.

[53] Žr. Sprendimą *Banco de Portugal ir kt.* (52 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

123. Šioje byloje Portugalijos kompetentinga institucija nusprendė neperduoti tam tikrų pareigų (byla C-500/22) ir tam tikrų teisinių pasekmių (bylos C-498/22 ir C-499/22). Tiesa, ji tai argumentavo apskaitos, o ne teisiniu požiūriu, tačiau tai buvo leidžiama pagal nacionalinės teisės aktus, pagal kuriuos net buvo leidžiama „iš naujo perduoti“ įsipareigojimus BES, ir Teisingumo Teismas pritarė tokiam sandoriui [54].

3. Dėl suderinamumo su vartotojų apsaugos principu ir Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalimi

124. Dėl suderinamumo su Chartijos 38 straipsnyje (bylos C-498/22 ir C-499/22) ir Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalyje (byla C-498/22) numatytu vartotojų apsaugos principu manau, kad byloje C-499/22 pateikto klausimo, susijusio tik su Chartijos 38 straipsnio taikymu, priimtinumas nekelia sunkumų. Kaip nurodžiau šios išvados 83 punkte, kasatorių pagrindinėje byloje situacija patenka į Sąjungos teisės taikymo sritį nuo to momento, kai vykstant teismo procesui prieš juos remiamasi reorganizavimo priemonės, dėl kurios nuspręsta Portugalijoje, tarpusavio pripažinimo pasekmėmis.

125. Dėl esmės kasatorius pagrindinėje byloje C-498/22 remiasi Teisingumo Teismo jurisprudencija, kurioje suabejota 2013 m. gegužės 9 d. *Tribunal Supremo* (Aukščiausiasis Teismas) jurisprudencija, pagal kurią, atsižvelgiant į bankų sektoriaus sunkumus, restitucinės pasekmės, kylančios teismui pripažinus pardavėjo ar tiekėjo su vartotoju sudarytoje sutartyje esančias sąlygas nesąžiningomis, buvo apribotos laiko atžvilgiu tik dėl sumų, kurios pagal šią sąlygą buvo nepagrįstai sumokėtos po teismo sprendimo, kuriuo konstatuotas šis nesąžiningumas, paskelbimo [55]. Sprendime *Gutiérrez Naranjo ir kt.* Teisingumo Teismas konstatavo, jog Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad ja draudžiama tokia nacionalinė jurisprudencija [56].

126. Reikia pažymėti, kad tame sprendime Teisingumo Teismas, remdamasis Chartijos 38 straipsniu, kuriame įtvirtintas vartotojų apsaugos principas, pripažino, kad, atsižvelgiant į viešojo intereso, t. y. vartotojų apsaugos, pobūdį ir svarbą, Direktyva 93/13 valstybės narės įpareigojamos numatyti tinkamas ir veiksmingas priemones, užkertančias kelią nuolatiniam nesąžiningų sąlygų naudojimui sutartyse, pardavėjų ar tiekėjų sudaromose su vartotojais [57]. Vis dėlto minėtame sprendime Teisingumo Teismas taip pat priminė, kad vartotojo apsauga nėra absoliuti [58].

127. Be to, Teisingumo Teismas pabrėžė, kad tikslai užtikrinti bankų ir finansų sistemos stabilumą ir išvengti sisteminės rizikos yra Sąjungos siekiami bendrojo intereso tikslai [59]. Teisingumo Teismas taip pat yra ne kartą nusprendęs, kad nors tvirtos ir nuoseklios investuotojų apsaugos užtikrinimas visoje Sąjungoje neabejotinai susijęs su viešuoju interesu, negalima visais atvejais suteikti viršenybės tam interesui, palyginti su viešuoju interesu užtikrinti finansų sistemos stabilumą [60].

54 Žr. Sprendimą *Banco de Portugal ir kt.* (61 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

55 Žr. Sprendimą *Gutiérrez Naranjo ir kt.* (46 punktas).

56 Žr. Sprendimą *Gutiérrez Naranjo ir kt.* (75 punktas ir rezoliucinė dalis).

57 Žr. Sprendimą *Gutiérrez Naranjo ir kt.* (56 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

58 Žr. Sprendimą *Gutiérrez Naranjo ir kt.* (68 punktas).

59 Žr. 2022 m. gegužės 5 d. Sprendimą *Banco Santander („Banco Popular“ pertvarkymas)* (C-410/20, EU:C:2022:351, 36 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

60 Žr. 2016 m. liepos 19 d. Sprendimą *Kotnik ir kt.* (C-526/14, EU:C:2016:570, 91 punktas) dėl investuotojų ir 2016 m. lapkričio 8 d. Sprendimą *Dowling ir kt.* (C-41/15, EU:C:2016:836, 54 punktas) dėl akcininkų ir kreditorių.

128. Taigi reikia įvertinti, kiek šis bendrasis interesas užtikrinti finansų sistemos stabilumą gali būti svarbesnis už vartotojų apsaugą tokiais atvejais, kuriuos nagrinėja prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

129. Pirma, kasatoriai pagrindinėje byloje ir prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas teigia: kadangi *Tribunal Supremo* (Aukščiausiasis Teismas), siekdamas apriboti restitucinį poveikį laiko atžvilgiu, rėmėsi bankų finansiniais sunkumais, Sprendime *Gutiérrez Naranjo ir kt.* Teisingumo Teismas netiesiogiai, bet neišvengiamai atsižvelgė į finansines pasekmes bankų sistemai, kad suteiktų pirmenybę vartotojų apsaugai.

130. Vis dėlto negaliu pritarti šiam samprotavimui, nes pagrindinėse bylose sunkumai pasireiškė kaip reorganizavimo priemonė, kurios tarpusavio pripažinimas kitose valstybėse narėse buvo įgyvendintas pagal Sąjungos teisę, todėl reikia atlikti naują vertinimą.

131. Antra, man atrodo, kad pagrindinėse bylose nagrinėjami atvejai aiškiai skiriasi nuo nagrinėtojo byloje, kurioje buvo priimtas Sprendimas *Gutiérrez Naranjo ir kt.*, nes jie buvo susiję tik su vieno vartotojo apsauga. Šiose bylose reorganizavimo priemonės buvo imtasi siekiant užtikrinti finansų sistemos stabilumą, taigi galiausiai visų kitų vartotojų, banko klientų ir apskritai bankų sistemos sisteminę apsaugą.

132. Trečia, vartotojo apsauga nereiškia, kad jam bus užtikrintas permokėtų palūkanų grąžinimas banko skolininko bankroto atveju, o tai skiriasi nuo klausimo, susijusio su restitucinių pasekmių apribojimu laiko atžvilgiu.

133. Galiausiai manau, kad šioje byloje vartotojų apsauga negali būti viršesnė už viešąjį interesą užtikrinti finansų sistemos stabilumą.

134. Be to, Komisija savo pastabose nurodė, kad kasatoriaus pagrindinėje byloje C-498/22 reikalaujamos permokėtos palūkanos galėtų būti kompensuotos, įskaičius jas į mėnesinių įmokų sumą, kurią jis toliau moka *Novo Banco Ispanija* pagal Direktyvos 2001/24 23 straipsnio 1 dalį, kurioje nustatyta, kad reorganizavimo priemonių įgyvendinimas nedaro poveikio kreditorių teisei reikalauti, kad jų reikalavimai būtų įskaityti kredito įstaigos reikalavimų atžvilgiu, jeigu toks įskaitymas leidžiamas pagal kredito įstaigos reikalavimui taikytiną teisę. Vis dėlto neatrodo, kad ši nuostata nagrinėjamu atveju taikytina, nes, pirma, reorganizavimo priemonės taikymo dieną permokėtų palūkanų reikalavimas dar nebuvo atsiradęs, kadangi Sprendimas *Gutiérrez Naranjo ir kt.* dar nebuvo priimtas, ir, antra, susikaupusių palūkanų skolinio reikalavimo, neperduoto *Novo Banco Ispanija*, skolininkas nėra tas pats kaip mėnesinių įmokų kreditorius.

135. Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, siūlau Teisingumo Teismui atsakyti, kad Direktyvos 2001/24 3 straipsnio 2 dalis ir Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalis, siejamos su Chartijos 17 ir 38 straipsniais ir bendruoju teisinio saugumo principu, turi būti aiškinamos taip: pagal jas nedraudžiama priimančiojoje valstybėje narėje pripažinti buveinės valstybės narės kompetentingos administracinės institucijos sprendimo, kuriame numatyta reorganizavimo priemonė – įsteigti laikiną banką ir įsipareigojimą grąžinti pagal nesąžiningą sąlygą gautas palūkanas arba sumokėti pagal ikisutartinę ar sutartinę atsakomybę mokėtinas sumas priskirti prie negyvybingo banko įsipareigojimų, sukeliamų pasekmių.

V. Išvada

136. Atsižvelgdamas į visa tai, kas išdėstyta, siūlau Teisingumo Teismui taip atsakyti *Tribunal Supremo* (Aukščiausiasis Teismas, Ispanija):

1. 2001 m. balandžio 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2001/24/EB dėl kredito įstaigų reorganizavimo ir likvidavimo 3 straipsnio 2 dalis ir 6 straipsnis, siejami su Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 21 straipsnio 2 dalimi ir 47 straipsnio pirma pastraipa,

   turi būti aiškinami taip:

   jais nedraudžiama, nesant šios direktyvos 6 straipsnio 1 dalyje numatyto paskelbimo, kitoje valstybėje narėje nei buveinės valstybė narė pripažinti reorganizavimo priemonės, kuria buvo įsteigtas laikinas bankas, perleidžiant jam dalį įsipareigojimų ir prievolių, pasekmes prieš pareiškiant ieškinį, kuriuo prašoma pripažinti ir įvykdyti skolinį reikalavimą, iš pradžių turėtą bankui, kuriam buvo pritaikyta ši reorganizavimo priemonė, jeigu laikomasi lygiavertiškumo ir veiksmingumo principų.

2. Direktyvos 2001/24 3 straipsnio 2 dalis, siejama su Pagrindinių teisių chartijos 47 straipsniu ir bendruoju teisinio saugumo principu,

   turi būti aiškinama taip:

   privatūs asmenys negali remtis teisėtų lūkesčių apsaugos principu prieš laikiną banką, t. y. privatinės teisės reglamentuojamą subjektą, neturintį išskirtinių įgaliojimų pagal bendrąją teisę ir įsteigtą kaip banko, kurio klientai jie iš pradžių buvo, reorganizavimo priemonę, siekdami šio banko atsakomybės už ikisutartinius ir sutartinius įsipareigojimus, susijusius su sutartimis, sudarytomis su banku, kuriam pritaikyta reorganizavimo priemonė.

3. Direktyvos 2001/24 3 straipsnio 2 dalis ir 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyvos 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais 6 straipsnio 1 dalis, siejamos su Pagrindinių teisių chartijos 17 ir 38 straipsniais ir bendruoju teisinio saugumo principu,

   turi būti aiškinamos taip:

   pagal jas nedraudžiama priimančiojoje valstybėje narėje pripažinti buveinės valstybės narės kompetentingos administracinės institucijos sprendimo, kuriame numatyta reorganizavimo priemonė – įsteigti laikiną banką ir įsipareigojimą grąžinti pagal nesąžiningą sąlygą gautas palūkanas arba sumokėti pagal ikisutartinę ar sutartinę atsakomybę mokėtinas sumas priskirti prie negyvybingo banko įsipareigojimų, sukeliamų pasekmių.